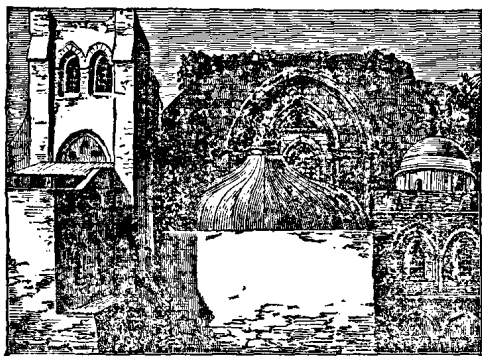

Մ Ի Օ Ն

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ԱՅԳԱՅԻՆ ԻՆՏԵՐԵՍԱՆ ԳԻՐԳԻՏԱԿԱՆ
ՆԻ ԲԵՂԱԲԵՂԱՆ

ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ
ՇԻՅԱՆ ՄԻՆԵՐԱՅ

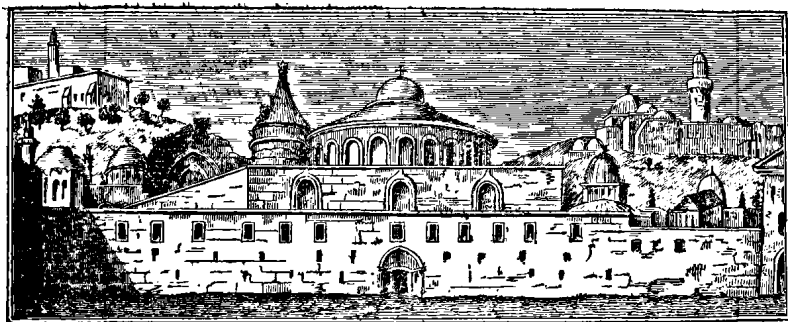
ՅԵՐՈՒՍԱԼԱՅ

Ի ՏԳԱՐԱՆԻ ՄԻՐՈՑ ՅԱԿՈՎԲԵԱՆՑ

1868

Աղանձեան Կերտիչ և Կարապետ աղայք ։
 Աշէմեան Խաչատուր աղա Վանդի ։
 Անտոն աղա Խամբոյիցի ։
 Անանեան Պօղոս աղա ։
 Աղբոս էֆենտի ։
 Արաքճեան մահտեօի Սարգիս աղա ։
 Արթուրեան Սիբուշէ աղա ։
 Արպանեան Ստեփան Պէյ ։
 Բարաղամեան Բովանման աղա ։
 Բարսեղեան Ստեփան աղա ։
 Գարբիէլ աղա (մահտեօի) ։
 Գարբիէլեան մահտեօի Սիբուշէ աղա ոսկիբիշ ։
 Գալաթաճեան մահտեօի Խաչատուր աղա ։
 Գալաթաճեան Հանիկ աղա ժամագործ ։
 Դաւառեան Գաղար աղա ։
 Դոյսէրլեան Բարութիւն աղա ։
 Դապարտանեան մահտեօի Գաղարիէլ աղա ։
 Դառնիկ աղա (մահտեօի) ոսկիբիշ ։
 Դափա հունան Գեորգ աղա ։ (2 օրի) ։
 Դախամանեան Սամուէլ աղա ։
 Գապրամանեան Բարութիւն աղա ։
 Գապրամանեան Դադարիթ և Հափագրմաժ աղայք (2 օր) ։
 Գալաթեան մահտեօի Բակոր աղա ։
 Գեղիկեան Գրիգոր և Բովանման աղայք Կեսապացի ։
 Գուգուեան մահտեօի Բարութիւն աղա ։
 Գուշապարեան մահտեօի Բակոր աղա ։
 Գրիգորեան Սիմեօնի աղա ։
 Դադարաբոյս Ընկերութիւն Ի յիշու ։
 Էնպըճեան Զ . Ստեփան աղա Արապիկբիշ ։
 Էնպըճեան Պօղոս աղա ։
 Էսպըճեան մահտեօի Բովանման աղա ։
 Էնպըճեան Աւետիս աղա ։
 Էռուստֆեան Ալէքսան աղա ։
 Էրամեան Գեորգ Պէյ . (5 օրի) ։
 Էրէճեան Սիմեօն աղա ։
 Էրտաճեան Կարապետ աղա . (2 օրի) ։
 Զարգարեան Գեորգ աղա ։
 Զարգարեան Կարապետ աղա ։
 Էրեսեան Պետրոս աղա ։
 Էսմէրեան Նիկողոս աղա ։
 Թաղաթեան մահտեօի Բուրճեան աղա ։
 Թաղաթեան Վրճանէս աղա ժամագործ ։
 Թաճի Եղաշ Բարութիւնեան Առաքել աղա ։
 Թիքիսպիեան Կարապետ աղա ։
 Թիքիսպիեան Ստեփան աղա . Թեմ . Խորենեան Ընկե ։
 Թոթաթլեան Սիմեօն աղա ։
 Թոթաթլեան մահտեօի Բակոր աղա ։
 Ի յիշուալեան Ասապա աղա ։
 Ի յաղաթեան Դադարիթ աղա ։
 Խաչատուրեան Սիբուշէ աղա ։
 Խաչէնիսեան Գեորգ . ողա ։
 Ի իւրեղիկ Արեւ աղա ։
 Կիւրղենիեան մահտեօի Կիւրղենիկ աղա ։
 Կիւրղենիեան Կիւրղենիկ աղա Կեսապացի ։
 Կիւրղենիեան Սերբուք աղա ։
 Կիւմլեան Համբարձում աղա ։
 Կիւմլեան Բարութիւն աղա ։
 Կիւմլեան Բովանման աղա ։
 Կիւմլեան մահտեօի Արքանաժ աղա ։
 Կիւմլեան Խարբիէլ աղա ։
 Կիւմլեան Գաղարիէլ աղա ։
 Կառմանեան Կատար աղա ։
 Կառմանեան Սարգիս էֆենտի ։
 Կառմանեան Բիւրատուր աղա ։
 Կիւմլեան մահտեօի Գաղարիէլ աղա ոսկիբիշ ։
 Կիւմլեան Դադարաթ աղա ։
 Կիւմլեան Բովանման աղա ։
 Կաղաթեան Նիկոլոս աղա ։
 Կաղաթեան մահտեօի Սարգիս Խաչիա ։

Մահտեօի Պետրոս աղա լանջի երկշիփու . Աղժմանաղա ։
 Մանիկեան մահտեօի Սամուէլ աղա . (12 օրի) ։
 Մանուէլեան Բակորիկ աղա ։
 Մանուէլեան Պօղոս աղա ։
 Մանուէլեան Բովանման աղա ։
 Մոնեկեան Սեդեքիմ աղա ։
 Մերասեփեան Սիբուշէ աղա ։
 Մարգրեան մահտեօի Սիբուշէ աղա ։
 Միխիմարեան Միքաէլաթիւն աղա ։
 Միսախեան Հիփան ողա ։
 Միսաթեան Խաչատուր աղա ։
 Միսաթեան Վարդիթեօ աղա ։
 Միքայելեան Սամուէլ աղա ։
 Մովսէսեան Տաթթօր ։
 Մուղաշեան աճեան Բակոր էֆենտի . (2 օրի) ։
 Մոսիկեան Բակոր աղա ։
 Մուրատեան Գեորգ աղա ։
 Մուրատեան մահտեօի Մուղաթ աղա ։
 Յանդեան Պօղոս աղա ատաբէկար ։
 Յովաննիսեան Հայրապետ աղա ։
 Յովսէփեան Կարապետ աղա ։
 Նէլուէեան Գրիգոր աղա ։
 Նիկողոսեան Պետրոս աղա ։
 Նորատունիեան մահտեօի Գրիգոր աղա . (2 օրի) ։
 Նորատունիեան Բակորիկ էֆենտի . (2 օրի) ։
 Նորատունիեան Սիմեօնի աղա . (2 օրի) ։
 Շահաւէտեան Ընկերութիւն Սեբաստիոն ։
 Շամումեան Աւետիս աղա ։
 Ուղաթեան Սիբուշէ աղա սարաֆ ։
 Ուղաթեան Սարգիս աղա ժամագործ ։
 Չայիան մահտեօի Պաղատապա աղա Բիւնիկեանցի ։
 Չայաթեան Կարապետ աղա ։
 Չէլիկեան Գրիգոր և Բովանման աղայք ։
 Չլամեան Սարգիս աղա ։
 Չլաթեան Սեդեքի աղա Արապիկբիշ ։
 Չօլաթեան Սամուէլ աղա ։
 Պալեան Սարգիս Պէյ ։
 Պալեան Անտոնի էֆենտի ։
 Պալեան Բակոր էֆենտի ։
 Պալաթեան Առաքել աղա ։
 Պալաթեան մահտեօի Խաչիկ աղա ։
 Պարտիզաթեան Աւետիս աղա ։
 Պարսեան Նիկողոս աղա Սեբաստացի ։
 Պէլլէրեան Խորոյմ Պէյ ։
 Պէլլէրեան Սահակ աղա ։
 Պէլլէրեան Սարգիս աղա ։
 Պէլլէրեան Սիբուշէ աղա ։
 Պողոսեան մահտեօի Գեորգ աղա ։
 Պողոսեան Բովանման աղա ։
 Պոլաթեան Սիմեօն աղա ։
 Սաղաեան Ալէքսան աղա ։
 Սարախեան մահտեօի Բարութիւն աղա ։
 Սարգիս (մահտեօի) աղա ոսկիբիշ ։
 Սարաֆեան Կարապետ աղա ։
 Սերբուք (մահտեօի) աղա ։
 Սերբուքեան Երանեան ժամագործ ։
 Սերբեան Բարութիւն աղա ։
 Սերբեան Տաթթօր էֆենտի ։
 Սիբիլեպետ մահտեօի Սահակ աղա ։
 Սեֆէրեան Եղան էֆենտի ։
 Սիմեօնեան Բակոր աղա ։
 Սիմառեան Բարութիւն աղա ։
 Սուլուխեան Նիկողոս աղա ։
 Սուրբեան Բովանման էֆենտի ։
 Սուրբեան Կարապետ և Բարսեղ աղայք ։
 Ստեփանեան մահտեօի Սիբուշէ աղա ։
 Վարդանեան Արքանաժ աղա ։
 Վարդանեան Գրիգոր աղա Պողոսեան ։
 Վարդանեան Տաթթօր աղա Թաճիկալա ։
 Վարդապետեան Գրիգոր աղա ։
 Տառապանեան Արքանաժ աղա ։
 Տառապան Զ . Առաքել Սիմառ էֆենտի ։
 Տառապան Պ . Առաքել էֆենտի ։
 Տառապան Պ . Սիբուշէ Պէյ ։

Մ Ի Փ Ն

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ԵՐԱՐՈՒՄ ՏԱՐԻ
ԹԻՒՒ 2

ՓԵՏՐԱԼԵՐ 29
1868

ԱՐԳԵՅԻՆ, ԲԵՆԵՍԻԲԵԿԸՆ ԵՒ ԳՐԵԳԻՏԵԿԸՆ

ՃԱՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊՏՈՒԹԻՒՆ

(Հարանակութիւն և վերջ տես թիւ 1)

Ի նութեան թանկանաւոր Երարից
տիեզերքը պնակիսի հաստատունն օրէն
քի մը մէջ դրած է, որ, անհնարէ խո
տորիլ կամ խախտիլ, արարածոց մէջ
մարդը միայն ազատ ստեղծուած կ'երե
ւի, իբրեւ թէ սակման կամ օրէնք մը լռանի
այս թիւը կարծիքը Գահալիսից պնարդ
իւր վեմական բարձրութենէն նուաս
տութեան և անպատեւութեան ստմին
մէջ, ուր միանգամ գլորողը եթէ յա
մառէ, դժուարաւ կրնայ ելնել, և ստ
անգամ սղատելու համար ըրած անկա
նոն ջանքը և միօրինակ ճիգը զնիքը ա
ւելի խորը սուգելու քան թէ փրկելու
կը նպաստէ ։ Իր խոտովանիքը որ մար
դը միայն իւր սահմանին մէջ ազատ է ։
սակայն իւր սահմանէն դուրս տնջնե

լու տրտու չէ ։ չէ աղաւ անխորհրդոր
ծելու ամեն բան ։ չէ ազատ իւր կրկ
առաջնորդութեան հեռեւելու ։ չէ
աղաւ անհատական շահու համար հա
ստատեաց իրաւունքը զոհելու ։ վեր
ջագէտ չէ ազատ ընել ինչ որ փաստ
կար է և անպատեւ, ինչ որ անիրաւ է
և վատ ։ Իւր սահմանն է այս ։ Եթէ
յանդգնի իւր այս սահմանէն անցնիլ,
օրէնքը իւր բարեոյն համար կը հակէ
և օանձը կը քաշէ ։ Եթէ օրէնքը խուլ
և կոյր ըլլայ, կամ ինք առանց անոր
անտալու իւր երեւակայած վայրենի
ազատութեան հեռեւի, Նախախնա
մա թիւերը աւելի ազատ է անոր արդար
փոխարինութիւնն ընելու, և այն ա
տեն իւր կարծած ազատութիւնը իրեն

չօգնե՞ր . ինչ չափով որ կը չափէ՞ նոյն չափով պիտի ընդունի . աշխարհս փութարկնութեան աշխարհ է :

Սէր հոգւոյն մէջ յաւիտենական օրէնք մը կայ , զոր պէտքը չէ եղծել . Դասաւոր մը կայ հոն որուն ազգաբարձութիւնը պէտք չէ արհամարհել : Դասականութիւնը որ ամեն բանի օրէնք դրաւ , չի զնայու նաեւ ազատ մարդոյն ազատ օրէնք մը շնորհել . ուրով կարող ըլլայ մարդ իւր սահմանը ճանչնալ և ազնուութիւնը չի կորսնցունել . այս օրէնքն է խիղճը , որ եթէ անսամբ անոր կրնայ մեր ամեն գործերուն մէջ օրինաւորն ու ապօրինաւորը ճանչցունել . իւր պաշտօնն է մեր առնանական միտումները մեղի իմացունել և մեր վեհութիւնը յիշեցնելով՝ ըրած անարժան գործերնու վերայ ըզմեզ ամաչեցնել , խիղճը՝ ըստ որում օրէնք , ունի պատիժ մը . որ է այն խալթը , որով կը տագնապէ և կը տանջէ իւր ազգարարութեան դէմ՝ մեղանջող լիպտաւ սիրտը : (Յայտնի է որ այս տագնապը չըզգացողը կամ գազան է և կամ անգգայ) :

Բայց ո՞վ է այս անմահ օրէնքին հաւանակողը : — Լիբբը : Ո՞վ է կրից կառավարը . — Կամբը : Եւ ո՞վ է կամոց իշխանը : — Ենչուշտ բանը : Երգքանի որ քանը , այսինքն միտքը իւր կատարելութեան հասած չէ . քանի որ ուղիղ մշակուած չէ , կամբը իւր բազմանայ մէջ անկարգ է , հետեւաբար կիրքերն անդուսպ կ'ըլլան . որչափ որ կիրքերն անգուսպ ըլլան , խիղճը խաւարած կ'ըմնայ . և ուր խիղճը խաւարած է , հոն օրինաւորութիւն չի կայ , « խիղճը պայծառ քահնա՞ն է , թէ որ վատ թար կիրքերով մը ճառած չըլլայ » : Լիբբերը չենք թուեր հոս . միայն կարծխօգրով կ'ըսենք որ , ուղիւ քանի դէմ՝ եղած բոլոր ձգտումները վատ կ'ըլլան մը կը յուզեն . այս յուզումը կը խաւարէ

խիղճը և ուղղութիւնն ու ճշմարտութիւնը կը խափանէ . այսպիսի յուզմամբ վարակուողը ոչ իւր պարտքը կը ճանչնայ և ոչ ուրիշին իրաւունքը , մը տացածին իրաւունքներ ստեղծելով , բուն իրաւունքը կը յափշտակէ , իւր աչքին գերանը չիտեսնելով՝ ուրիշին աչքին շիւղը հանելու կ'աշխատի . ինք կոյր է՝ և այլոց առաջնորդ ըլլալու կը յանդգնի : Եւ այդտեղ ահա մարդ կ'իյնայ այնպիսի սոսկալի վիճակնայ մէջ , որով թէ իրեն և թէ նմանւոյն համար ալետալի հետեւանայ պատճառ կ'ըլլայ : Բայց երանի թէ մէկ անգամ սխալելով խրատուի և ուրիշ անգամ՝ նոյնը չի կրնէ . որով փորձէն օգուտ քահած կ'ըլլայ և ուղղութեան ու կատարելութեան դիմելու կը տրամադրուի :

Բայց սակայն շատ քիչերը այս կենսատու միջոյն ի գործ կը դնեն . իսկ կամակոր յամառեալը եթէ առաջին անգամ հակառակորդին ներողամտութեան կամ տկարութեան հանդիպելով՝ իւր անիրաւութեամբը յաղթանակել յաջողի , այնուհետեւ ալ համարձակ կը մղուի գիտութեամբ և կամաւ սխալելու . կամ թէ ինքզինք իրաւանց տէր կարծելով և ամենուին յաղթող ու ամեն բանի կարող երեւելու յիմարական խորհրդով իրեն չի վերաբերած գործերու մէջ կը նետուի իբր իրաւագէտ և ճշմարտասէր . բայց քանզի ոյսպիսին խորամանկ և նեղգաւոր ալ կ'ըլլայ , ուստի մինակ չի գործեր . իրեն համամիտ արբանեակներ ալ կը գտնայ . անոնցմով կը մղուի յասպարէզ : Եւ աջին դիմադրութենէ մը ետքը խղճին սաստիկ հարուածը կըզգացունէ իւր ապօրինաւոր ընթացքը . բայց յամառեալ ըլլալով՝ չանսար անոր , կարկի անտեղի պատճառներ և փաստեր գտնել . սուտ ու սխալ հետեւութիւններ հանել . ըստ հաճոյից օրէնքներ մեկնել : Իւր չար գործը բարի նը-

պատակաւ ըրած ըլլալը կը ցուցունէ .
իսկ ուրիշին թէ գործը և թէ նպատա-
կը բարի եղած ատենն անգամ զայն գէշ
կերպով կը մեկնէ . այսու ամենայնիւ
գեռ կը պարծի և կը համարձակի ըսել
թէ այս ամենը հասարակաց օգտին և ճշ-
մարդութեան համար կ'ընէ. այս է իւր պա-
տասխանը , որուն կը հակադրի գործը
հանդերձ հետեւեալն . . . վստիչութեան
նպատակն այն չէ . այլ՝ անպարկեշտ
կիրք մը ունի առաջնորդ և չար կամք
մը նպատակ . ինչ կրիւք որ վարակած
է , նայն կրից թելադրութեամբը պիտի
գործէ . որուն հետեւեալութիւնն ալ ըստ
այնմ պիտի ըլլայ . Վստիչիք թէ ուղ-
ղակի և թէ անուղղակի հասարակու-
թեանն միտասկար են . քանզի միշտ ա-
պագայ սերունդը դէպի շարք պիտի
առաջնորդեն իրենց օրինակովը . մաւ
նաւանդ երբ այսպիսիք հասարակու-
թեան մտքին և սրտին աւելի մերձ յարա-
բերութիւն ունին . ինչպէս են ծնողք ,
եկեղեցականք , ուսուցիչք , իշխանք և
հեղինակք . որք իրենց խօսքէն աւելի
գործքով պարտին օրինակ ըլլալ . Վթէ
քանի . մը եկեղեցականն պարտին ըն-
թացքը առիթ կ'ըլլայ եկեղեցականնե-
րը բարձր մէկ Զուրաբ լուարու , անշուշտ
իշխաններու ուսուցչաց և հեղինակաց
անարդար ընթացքն ալ առիթ պիտի
լինի անոնց բոլոր տեսակին անպատ-
եութեանը , թէ և սխալ հետեւու-
թեամբ . Վհա մենք այսպէս կը գտնանք
ազգին յետադիմութեան և ուսումնա-
կանաց անպատեութեան ու թշուա-
քութեան պատճառը . առանց մոռ-
նալու ուրիշ պատճառներն ալ , որ թէ
առայմ մեր նպատակէն դուրս են ,
և թէ անոնք ամենն ալ այս պատ-
ճառին կրնան վերածուիլ .

(Յայտնի է որ այսպիսի մարդկանց
խիղճը թմրած կ'ըլլայ , կամ թէ բռնիք
խղճին իշխանութիւնը անոնց վրայ ազ-
դեցութիւն չունի . քանզի կամքը ա-

նոր դէմ ըմբոստացած է , մինչ զի եթէ
չատնեղի մնայ , անոր ազդեցութիւնը
նախապաշարման կուտայ , առանց զգա-
լու որ ուրիշ աւելի տմարդի նախա-
պաշարման մէջ կ'իշխայ : Խղճի այս կերպ
թմրութեանն չեղեակցուած չարիք-
ներ մտան մարդկային ընկերութեան
մէջ և բարոյականութիւնը , աղարտե-
ցին , զոր վերտին կանգնել կարծեմ
անհնար պիտի ըլլայ առանց վեհագոյն
զօրութեան մը ներկայութեանը : Իսկ
խիղճը չմեռնիր և ոչ ալ կը խուսէ ,
նա անմահ է , և միշտ պիտի մնայ հոն
իւր խթանը մղելու համար .

Չարմանալի բան է որ տկաւեւին
չարութեան վրայ պարծող անձինք
բարութիւն արտադրելու խտտումով
սրտեր գրաւելու կը յաջողին . զարմա-
նալու բան է որ անձին օգուտը ամեն
նուիրական պարտքերէ վեր գաւորը կը
կարողանայ յանուն հասարակաց օգտի ,
յանուն բարեսիրութեան և անմե-
ղութեան մարքեր խաբելու , այնպիսի
մարքեր որ կ'երեւի թէ թիչ մը խորհիլ
գիտեն . զարմանալու բան է կ'ըսեմ որ
մարդիկ ըրածնուն գէշութիւնը ճանչ-
նալու , սխալմունքներն ուղղելու սեղ-
ուրիշին յանցանքը մէջ կը բերեն և ա-
նով արդարանալ կը ձգեն :

Իսկ չէ կարելի արդարութեան
առջեւ անմեղ սեպուիլ , երբ մէկը ըս-
տուգիւ մեղաւոր է . իւր վրայ՝ եղած
յանցանքը չի սրբուիր զայն ուրիշ մի
ալ գործած ըլլալուն համար , ով կրե-
լայ թող ըլլայ , յանցանքը միշտ նոյն է .
փոխարինութիւնը միայն զայն կրնայ
տրեւ . այսինքն՝ ճաննալ , զղջալ և ալ
չմեղանել . Պէտք չէ խաբուիլ , կեռ-
պարանքի , ձեւի , խօսքի և այլն փոփո-
խութիւնը մարդս չեն կրնար առաքել
նացանել , առաքինութիւնը շարուն-
անկեալ արդեանց վրայ կը կայանայ :

Դպարը ինչ գոյն և փայլ ունենայ
միշտ շարտ է . առերևոյթ տեսկը որ

չափ տեսցուցաւ թեամբ մեր տեսաւ թեան
ընդհարի ։ միշտ երևոյթ է , Եւրոպա
կան է այն . անոր իրական ըսելը ար-
կարամտութիւն է , խորհող մտքերը
աղէկ հասկըցած են որ այսպիսեաց
գործոցը մէջ ոչ հաստատութիւն , ոչ
կենդանութիւն և ոչ ալ իրականու-
թիւն կայ , վասն զի անձնական նկա-
տումի համար ուրիշ զրկել կայ , վասն
զի կամայաշտութիւն , յանդգնու-
թիւն և աներեսութիւն կայ , վասն զի
յամուտութեամբ խղճի թմրութիւն
կայ . . . և . գեւ ևս շատ մը վասն զի
ներ որ օրինաւորութեան պատրուա-
կաւ ազգին տունը կը քակեն , ազ-
գասիրութեան դիմակաւ ազգին հո-
գին կը հանեն : Ըրդ՝ քանի որ չա-
րիքը բարեաց կերպարանքով կը ներ-
կայանայ և զինքը գգուողներ կ'ունեն-
նայ . քանի որ ստորին կիրքեր ու անարգ
նկատումները գործերու առաջնորդ-
են , միջդեռ մարդիկ իրենց՝ կամ
մասնաւորաց շահուն համար յանուն
խղճի նոյն իսկ խղճը կը խաւարեն , և
միջդեռ , ցաւօք սրտի կ'ըսենք , այս ա-
մենը անուրանայի իրողութիւններ են .
ուրեմն ասոնց շարունակութեան մէջ
անհնար պիտի ըլլայ խաղաղութիւն և
ի բաւ անդր յառաջագիմելու յոյսն
ունենայ , վասն զի՝ յառաջագիմելու
աղբիւրները մենովաճառութեամբ խա-
փանուած են հասարակութենէն : զըրկ-
եալը միշտ զրկեալ , տկարը միշտ տկար
և ընկճեալ է : Բանաւորը կը հարու-
տահարէ , զօրաւորը կը յաղթէ , ստա-
խօսը կը խաբէ և աւազակը կը կողոպ-
տէ : համայն և այնպէս չարիք չը սեպ-
ուիր , ինչու որ ամենքն ալ իրաւունքն է
կը գոչեն :

Որդին իւր հօրը ստացածքը կը
կողոպտէ և հօր ինչը իմն է ըսելով ար-
գարանալ կ'աշխատի , դժբաղդաբար
ձայնակից եւ պաշտպան ալ կը գտնէ ,
այսպէս առանց հօրը հաճութեան ա-

նոր ընչից կը տիրէ և խղճի վիպու-
թեամբ բրած կ'ըլլայ : Ժահա խիղճ մը որ
ինչ օրէնքի հնազանդիլը չի գիտցուիր :

Ե .

Եհա ուրիշ ճիւղալ մ'ալ , Ինքզինք
խոհուն և ուղղադատ համարող մէկը ,
գրքի մը գուռը կը կարգայ . ուր հե-
զնեակին կամ 'ի լոյս ընծայելու համար
առատաձեռնող բարեբարին անուան
նու իրուած չորս տող երախտագիտու-
թեան ուղերձ մը կը տեսնէ . ինք չարա-
միտ ըլլալով թիւր կը մեկնէ , և ուրիշ
ներս ալ կը համոզէ որ այն առատաձեռ-
նութիւնը կամ աշխատութիւնը լոկ
այս գավէստից քննականութեամբ բրած
է . ահա յառաջագիմական մը որ բո-
լոր անմիա յետագիմականներն աւելի
փրատակար է յառաջագիմութեան : Ես
ապաշնորհ , այն բարեբարին արգեամ
բը կը ձօխանայ , կը զարգանայ , միտքը
կը մշակէ և քանի մը տող շնորհակա-
լութիւն կը տեսնէ . ահ , ստեղծում կը
պատճառեն արգարեւ այս ամենը ,
քանզի ասոնք մարդկային սիրտ կրողի
գործեր չեն , և չը գիտեմ ինչ անուն
տալու է , ինչու որ գազանաց մէջ՝ ան-
գամ երախտագիտութիւն կայ , որք
զոնապաւն շարժումներով կ'ունեն յայտ-
նել երախտաւորին իրենց՝ զգացումը :
բոյց այս մարդը , բանական էակը ,
գերազայն կատարելութեամբ ձօխա-
ցած արարածը չուզէր երախտիք ձանչ-
նալ . վասն զի իրեն ինքնասիրութեանը
կը դպչի : Բարւոյն անգգայ այս սիրտը՝
ուշիմ , նրբամիտ և հնարազէտ երեւ-
ւիլ կ'ուզէ . ուստի ամեն բան իրեն
ճարտարմտութեանը կ'ուստարն որ հա-
սարակոց բարւոյն ցեցն ու ստիճնէ :
վասն զի բազմութեան օգուտը կը
պատէ և առաքնութիւնը կասկածե-
լի երկցնելով՝ ճշմարիտ առաքնին
անխօսութեան և անգործութեան կը
մատնէ , բոլոր քրածները խղճմտանաց
վկայութեամբ բրած կը հաշակէ , ահա

քեզ խօսքի և գործքի ներհակութիւնն տեսնա՛ն Ճշմարտութեան դէմ ընդդէմ մարտաւումն, որն որ չէ թէ միայն որ և իցէ միջոցով չի խրատուիր, այլ նաեւ և կը յարգուի և կը գովուի :

Հասարակաց վերայ հոգ ունեցող իշխան մը՝ երբ իւր ժողովուրդը լաւութեան մէջ պահելու նպատակ ունի, մոլին կը պատժէ և պաշտօնին կը վարձատրէ, որով աղին և բարեբաւոյ մարդիկ կը չարանան և փոխանակ նեղգաւոր խաբէբայներու, կը հաճմարձակին իւր քով յաճախել հաւատարիմ և ճշմարտամեք մարդիկ, որք մինչև այն ատեն միշտ հեռի կը չըլնին և առանց հրաւերի չէին մերձենար, այն ատեն օգտակար և կենսատու խորհուրդներով կրտին կարգադրուել ամեն բան, հիանալի կերպով կը տաւ թաժուի ժողովուրդին մէջ խաղաղութիւնն ու երջանկութիւնը, չարերը սարսափած, կրտուրուին կամ բարի ըլլալ և կամ արդարութեան երեսէն խոյս տալ :

Իսկ երբ իշխանը անհոգ է, երբ չարաբարոյները օր յաւուր երես կառնեն և ստախոսները վարկ կրտանան, այն ատեն հարկաւ առաքինին զոռաւոր էտ պիտի քաշուի, վասն զի գիտէ նա որ այնչափ նեղգաւորաց մէջ ճշմարտութեամբ չի պիտի կրնայ գործել կամ անոնց պիտի յարմարի, և կամ առանց օգուտ մը ընելու անպատու պիտի ըլլայ, գուցէ և պիտի մեռնի տաւաթամ և ապարդիւն, իւստի խահեմութեամբ արանձնանալով սրտին մէջէն եղած վնասուց վերայ ողջալու կը հարկադրի, արդէն մոլի մարդկան ու զածնալ այս է, այնուհետեւ գործերու աղաւաղումը կրտիսի ժողովուրդի թշուառութիւնը կը տիրէ, առաքինեաց արտաւաճ հեծեծանքը կը թուի և մոլիները համարձակութիւն առած խորխտ ամբարտաւանութեամբ ստին

անբաւ չարիք կը գործեն : մինչ զի չաւութեան ստակացող մարդիկ անգամ ապահով ըլլալու համար կրտուրուին կամաց կամաց չարանալ, ինչո՞ք որ (1) ուր խաբեր մոլի ընող իշխանին բողոր ծառայներն ալ չար կ'ըլլան 7 (2) այն իշխանին որ ինչեւիցէ նկատու մի հաճմար ամբարիշտը կը պաշտպանէ և արդար իւր իրաւունքէն կը զրկէ, թող ամեն օր կասկածի նա, ամեն իսպի մէջ իւր կեանքը, հանգստութիւնը և երջանկութիւնը փոստի մէջ է, քանի ինչպէս կը յուսայ երջանիկ ըլլալ քանիսր անմեղներու թշուառութեան պատճառ կ'ըլլայ, արդարութեան հատու սուրբ բարակ թելով կարեւոր է անոց գլխուն վրայ ինչպէս (3) իննեփոս կ'երեւակայէր, (4) թող հետեւ խորհոյ արդարութիւնը պիտի յայտնուի երկեքէն, ճշմարտութիւնը անիրաւութեամբ բռնող մարդոց բոլոր ամբարշտութեան ու անիրաւութեան վերայ :

Վնն խոհական օրէնսդիր չէ մօռցած պատիժ տահմանել չարերու համար, վասնզի ժողովրդեան բարոյակաւորն ուղղելու և կեանքն ապահովելու գլխաւոր միջոցներէն մին ալ այն ըլլալը քաջ ճանչցած է, նայնպէս և խահեմ ծնողը խրատու մեղքին հետ գաւազաւոր ջղնդընալ կը խոռնէ՝ զաւկին բարեւալութեանը համար, և (5) աւաղանը խնայող հայրը իւր որդին չի սիրէր 7, մահաւանդ արդարութիւնն ալ կը պահանջէ՝ որ առաքինիները՝ վարձատրուին և մոլիները պատժուին, իսկ այսօր այնպիսի յանցանքներ անպատիժ կը մնան, որ պատժուած յանցանքներէն աւելի վնասակար են, եթէ ուրիշին ստացուածքը կողորոտող աւագակը՝ պատժոյ արժանի է, ինչո՞ք ստախոսը անկէ աւելի չի պիտի պատժուի, նա ալ ուրիշին իրաւունքը կը

յափշտակէ և ճշմարտութիւնը կը պահէ՝ մանաւանդ ստախոսը սա առաւելութիւնն ալ ունի որ ճշմարտութեան գեղեցիկ անունին տակ ծածկուած՝ արդարութեան անունով կը մօտի և անխառնութիւն կ'ընէ, ուրկէ զգուշանալու համար սե կնիք մը պէտք է ձակոխն վրայ։

Եւ ինչո՞ւ ասկերախորը չի պատժուիր, որ ընդունելով արժանաւորաց և կաբօտեալներու իրաւունքը՝ բացարձակապէս կ'ուրանայ զայն, որով թէ՛ զըրկողութիւն, թէ՛ յափշտակութիւն ըրած կը լըյ և թէ՛ երախտաւորաց ձեռքերը կը կտրէ, որ ուրիշին ալ չի բաբերարեն, ասոնք են ասհա հատարակութեան նիւթական ու բարոյական շահերը խափանողներ, ասոնք են եղեռնագործներու գլուխ, քանզի ասոնց ըրածը ամենէն սոսկալի չարիքներու աղբիւր կը դառնան, և սակայն աչքի չը զարներ. ոչ որ այս բանին ուշադրութիւն կ'ընէ. ուստի և ուրիշ չարիք գործողներէն աւելի բազմաթիւ են և ամեն տեսակ ընկերութեանց հետ աշարհէ կը կենակային, միշտ ժողովուրդէն մէջ գտնուելով իրենց անպատիժ մնացած ակտը կը փոխադրուի շատերուն, թող աշխատի ազգասէրը, ուսուցիչը և բարեկարգիչը որ ազգը յառաջագնէ. միշտ պիտի տեսնայ որ իւր աշխատութիւնը ապարդիւն ելած են, քանզի սրուն վըյ, որ համարում ունէր, նա աւելի իւր սրտին վիշտ պիտի պատճառէ։ Այլեւս ան փառաշահութեանց վրայ արուեստական մրտափոթութիւնն ալ աւելած՝ պիտի գործէ միշտ պատրուակեալ, մեծամեծ բաներ, պիտի խոստանայ՝ և ոչինչ պիտի հատուցանէ, բարիք յառաջագրելով չարիք պիտի սերմանէ, և երբ խայտառակութիւն պիտի համարձակի ըսելու որ «Հասարակութիւնը իմ պիտիսն է ճանցաւոր»։ Երանկով ազգ մը չէ՞ թէ միայն յառաջ

չերթար, այլ գէթ իզո՞ծ տեղն անգամ չէ կարող կենալ, հակառակ հողմերու պատահող նաւաւ նման միշտ պիտի ծփայ, և եթէ հմուտ ղեկավարի մը չի պատահի, խորտակու ին անհրաժեշտ է։

Եւ սակայն ճշմարտութիւնը որ միշտ կը հոկէ և մարդկան գէյ իրէն դառնալուն կրպակէ, օրմը վերջապէս կը յայտնուի և կը խոյտառակէ այն ամեն խաւարային խորհուրդները, որք իրեն գէմ կենալով կ'ուզէին անյայտութեան մէջ թաղել. կ'երեւի անոնց՝ որք զինքը տեսնել չէին ուզեր, կը բանայ անոնց սրտին վարպետը, ուր ծածկուած գաղտնիքները կը պարզուին և մարդկութեան միտասկար խորհուրդները կը նշաւակուին։ Եւ աստե՛ն կ'ուզէ թշուառականը ետ դառնալ իւր ձապէն, բայց վե՛ժմիդիքներու բազմութիւնը, տարածած՝ ապաշաւը և ունակութեան զօրութիւնը չեն թողուր զինքը իւր նպատակին հասնելու։ Իսկ, ինչ տակալէ է այն արտե՛ն անոր վիճակը, հասարակութիւնը մէկ կողմէն, ճշմարտութեան յայտնուիլը և խղճմունաց արդար խայթոցը միւս կողմէն զինքը չարաչար կը հարուածեն, ասոնք այնպիսի պատիժներ են, որոնց առջեւէն խուսելն անկարելի է. գիտակցութիւնը զոր ալ չի կրնար ուրաշնալ, միշտ իրեն պիտի ներկայացունէ ամեն բան, որ բաւիլ, որ միջոցութեան անթափանց խորշէն ալ մտնայ, արդարութեան այս արթուն ոտականները, միշտ իւր գործոց համարն ու դատակնիքը իրեն պիտի ներկայացունեն, միշտ պիտի կարգայ վանտը, պիտի սուկայ և քառմնելով ինք իրմէ զարհուրած փախչիլ պիտի ուզէ, սակայն զինքը պատասպարող խորշ մը անգամ չի պիտի գտնուի. իւր չարաչար անձը չընպարտող ամեն բան իւր չարեաց քարոյ պիտի կանգնին, հանգիստ տեղ

հատակութեան Տարեգարծին հեղ
կատարուեցաւ պարգևաբաշխութեան
հանդէսը Աթուոյտ հոյաշէն ձեմա-
րանին մէջ, ուր կատարուած էր նոյն-
պէս և հարցաքննութիւնը և Ղեմա-
րանը, դպրոցի տեսչէ Արթ. Միսիւ-
փարգապետի հոգաւորութեամբ, պատ-
րաստուած էր արարչ և վայելչ կա-
րասիներով և զարդերով, կային ա-
թուռներ և նստարաններ հանդիսակա-
նաց համար և ամբիոն տանձնախօսու-
թեան համար, ծաղկապսակ սեղաններ
պարգևներու համար, կային նմանա-
պէս և խորհրդաւոր պատկերներ քա-
տերու վրայ, որոց մէջ նշանաւոր էին
Վեհափառ՝ Սուլթանի պատկերը և
իւր աջ և ահեակ Հայկայ, Ս. Վար-
դանայ և Հայաստանի պատկերները:
Հանդէսը սկսաւ տոնաւոտեան ժա-
մբ 6ին և տեւեց մինչև 10ը, ուր ներ-
կայ էին ոչ միայն Արքայազն Պատրիարքը
բոլոր միաբանական ուխտաւորաց
և քաղաքական ու զինուորական երիտ-
վ սեմ. Փաշաները, Ղազիքի և ի ի վա,
Ղատաւորը (Սուլէյմ), Միսիւլը ու-
րիշ պաշտօնաւորաց հետ միասին. Սու-
րոց Գեր. եպիսկոպոսը, Նոր Ալմանիոյ
Սեմ: Հիւպատոսն և Փոխ-Հիւպա-
տոսը, Բազմաթիւ ուխտաւորք եւ քա-
ղաքացիք, թէ արք և թէ կանայք. Սի-
ւաքային երգասացութենէ և հանդի-
մականաց տեղաւորուելէն զինի վարժա-
րանի Տնօրէն Ասատու Պ. Գարեգին
Սուրաստեան ամբիոն ելնելով՝ ատե-
նական խօսք խօսեցաւ Վարդանանց
նահատակութեան և դատարարութեան
թեան հանդիսի խորհրդաւոր գործա-
ւորութեան վրայ, և՛ ապա՝ առաջնա-
փարգ աշակերտներն և՛ նմանապէս
ճառեր խօսեցան, հինգ հատ հայերէն
ն մի հատ տաճկերէն, որոց պարու-
նակութիւնն էր գիտութեան, ազա-
տութեան, հայրենասիրութեան, ա-
ռաքնութեան և անձին ճանաչողու-

թեան արդիւններուն վրայ և խրա-
քանչիւր ճառախօսութենէն առաջ
կերգուէին տղային երգեր, ինչպէս
և տաճկերէն ճառի կարդացուելէն
առաջ և յետոյ երգուեցաւ տաճկե-
րէն երգ ի պատիւ () դատարար
Սուլթանին: Խրաժողովութեան ա-
րաւոյն հիւանդութեան և բացակա
յութեան պատճառաւ երգերու գաշ-
նակաւորութեանը, մասնաւորապէս
ինամբ տարած էր Յարութիւն Սար-
կաւազ Կեօմարիկձեան, դպրոցի թը-
ւագիտութեան ուսուցիչը:

Ղառախօսութեանց աւարտումէն
յետոյ բաժնուեցան աշակերտաց պար-
գէները, որ առաջուց պատրաստուած
ու դրուած էին սեղանին վրայ ըստ իւ-
րաբանչիւր կարգի: Յետոյ ութ աշա-
կերտք ներկայացուցին տրամախօսու-
կան Արարած մի, զոր յօրինած էր
վարժարանի հայկաբանութեան և գը-
ծագրութեան դասաւոր Պ. Կարա-
պետ Լազըձեան, աղգային ժամանա-
կակից անցքերէ տոնելով, որոյ բուն
նպտտակն էր թէ՛ Աշխարհութիւնը
միշտ յաղթող է:

Եւ ներկայացուէն զինի քաղա-
քական Վսեմ. Ղազիքի Փաշան համա-
ռօտ և իմաստալից ատենաբանութիւն
մը ըսաւ, որով յայտնեց Աթուոյտ Ս.
Պատրիարքին և միաբանութեանը իւր
ուրախութիւնը վարժարանի յառաջա-
գէմ ընթացից համար, ջատագովեց
գիտութիւնը և նորա օգուտները,
պարզաբանելով, որ գիտութեամբ մի-
այն կտրէ անհատ մի և աղգ՝ ճանաչել
իւր Ճշմարիտ շահը և այնպէս տնօրի-
նել իւր գործքերը. իսկ առանց գի-
տութեան, փոխանակ շահ առանալ
իւր արարքէն, շատ անգամ մեծամեծ
վնասներու կ'ենթարկուի: Յայտնեց
նմանապէս, որ () դատարար
Սուլթանի բարեխնամ տէրութիւնը Ճշմարիտ
փառք կը համարէ, երբ, կը տեսնէ՝

քով կուռած են Օգոսթիան աշխարհի, իշխանութիւն իւստարի : Այս պատերազմին է, զոր յարուցած է քրիստոնէութիւնը և զոր Մարկեան, իբրև բերան բարձր քրիստոնէից, տաճանած է այսպէս . « Օր զէն զինուորութեան մերոյ ոչ է մարմնաւոր, այլ հոգևոր . . . Օր ոչ է մեզ պատերազմ ընդ մարմնոյ և ընդ արեան, այլ ընդ իշխանութիւնս և ընդ պետութիւնս և ընդ աշխարհական խաւարի » :

Սարգկութեան այս պատերազմը շատ հին է, Սենտ. Հանդիսականը, այս պատերազմը այն օրէն սկսուած է, երբ մարդը, իւր անմեղ և ազատական վիճակէն խոտորելով, չարիք յառաջ բերած է աշխարհի մէջ և ստիպուած է քրտամբ երեսաց իւր անմեղութիւնը և մարդկային կատարելութիւնը ձեռք բերել : Այս պատերազմը շատ հին է . բայց յաղթութեան միջոցը միայն քրիստոնէութեան Հիմնադիրը ուսոյց և սուանդեց մեզ, այն մարդու, որ Փրկիչը, որ մարդկանց յանդաւորութեան դառն բաժակը քամեց, աւետարանական սկզբունքները իբրև յաղթութեան զենքեր մարդկութեանը կտակեց, խաղով մարդկային ազգի վրկութիւնը գնեց և իր հետևողները դէպի պատերազմի դաշտը առաքելով գոչեց . « Վնայէք, ես ընդ ձեզ եմ . » : Վաղելոցարութ, զի ես յաղթեցի աշխարհի » : (Յաղելի, գոչեց, այսինքն բանիւ և արդեամբ ցուցի յաղթութեան միջոցները, պարզեցի աշխարհի զօրութեան դէմ այն դրօշը, որով պիտի պատերազմիր . որով պիտի յաղթէք և պսակուիք : Քրիստոնէութիւնը յաղթած է ուրեմն աշխարհի զօրութեանը, քանի որ յաղթական սկզբունքներ տւեաւարանած է և բայց պա-

տերազմը միշտ կը շարունակի և այս շարունակութիւնը մեր առաքինական կրթութեան և փառաւորութեան համար է : Սկսեմ, իրաւամբ տասնինը թէ կենդանի քրիստոնէութիւնը կենդանի զինուորութիւն է, և ճշմարիտ քրիստոնէից կենեքը՝ կենդանի նահատակութիւն է :

Տառնեինն դար է, որ այս փրկար նահատակութիւնը կը շարունակի և օր աւուր կը յաղթանակէ ազատութիւնը բանութեան, ճշմարտութիւնը ստութեան, արդարութիւնը անիրաւութեան, մարդասիրութիւնը տմարդութեան, յոյժը խաւարին և հոգին՝ նիւթին : Այս յաղթութեան դրօշը առաւել պայծառ երանգներով պիտի ծածանէր այսօր, եթէ երբեմն աշխարհասիրութիւնը և նիւթապաշտութիւնը, և երբեմն ապահովութիւնն ու անհոգութիւնը չը պատրէին քրիստոնէից արթնութիւնը և չը լծուցընէին սպառազինութեան եւ աւանդը : Այս օրէն, քրիստոնէութիւնը ինչպէս որ զինուորութիւն է, նոյնպէս և արթնութիւն և աւանդ որոյ մեր զէնքերը կը յափշտակուին և մենք զինաթափ զինուորներու պէս, անարի վատութեամբ խաւարի իշխանութեանը կենթարկուինք : Սկսեմ, քրիստոնէական զինուորութեան յաղթանակն առաւել այն ժամանակ արագահաս է և անվերջ, երբ մարդ իւր գլխաւոր նպատակին և կոչմանը կը հակէ և երբ գէպի իւր մարդկային սղոնազօրութեան և աստուածամասնութեան բարձրութիւնը կը ձգտի, որուն հասնելու համար անհրաժեշտ կարևոր է հանապազօրեայ արթնութիւն : Այս օրէն, ով է մարդու ակիւզը, Աստուած : Ի՞նչ է մեր գործողութեան բուն պաշտմանը . — Աստուծոյ կամքը : Ի՞նչ է մեր վախճանը . — Աստուծոյ վրձնութեան : Եւ քանի որ մարդն է Աստուծոյ

Լսող-ծով է առ, Լսող-ած է, զւրեմն
մեք գործողութիւնքը, մեք կեանքը,
մեք անձը կենդանի զո՛ւն է զստարդագ-
այիտի լինին Լսող-ծոյ համար :

Եւ այսպէս է ճշմարտութիւնը քրիստոնէից
կեանքը, այսպէս կրնախորացնել և մեր
փափկեցնել շրջակայի տրդականաց գարու-
հայ քրիստոնէից կեանաց չքնալ պատկե-
րը ասելով ՝ « Դ՛մենայն փորձ յառնել իւր
եկեղեցի էր » նոյն ինքն քահանայ մար-
մինք իւրացանէլք՝ սուրբ սեղան և պ-
գիք խոյուն՝ արտասարաք լնդդունելք՝ ու-
ր՝ նչ գեղեցիկ պատկերք և ի՛նչ երջա-
նիկ կեանք, երբ այն հոգեղէն զան-
գող առն անգամ ՝ այն մարմինը որ հոգւ
ւայն հակառակօրէք կը կարծուի, դար-
ձած է սրբութեան սեղան, աւետիկ կը
քողքին պատի ստաւածասիրութեան
և մարդասիրութեան անուշահոտ
Թիւնները, աւետիկ կը յղանան մտաց
լուսաւորութեան շառաւարթներէրք և
աւետիկ կը գտնին հոգեւոր բարք կապ-
ղութները և կը խնկին իրեն անուշ
զանգոք պատարաք ՝ Ի Վառա Վառա ծոյ-
կ, ի շինութեան ընկերին, Սէրեն
քրիստոնէական կեանքը ոչ միայն զին
կարութիւն և նահատակութիւն է,
զի՛ք և զան, զո՛ւ ճշմարտութեան և զո՛ւ
արդարութեան և զան մարդասիրա-
լութեան և Վառ քողք յիշատակները կը
զարթուցանէ մեր սրտերուն մէջ ըն-
դիր լահատակացւայն կենդանի զանե-
րաւորանալնութիւնը, զոր պատք կը
կատարեմք ՝ Կայ ընդմանք մեր ա-
գաջին առաձն, որ ինչպէս Վարդա-
նանք Նոյնպէս և մենք պարտականու-
թեան ունինք զնուաւորութեան և նա-
հատակութեան, և զարթնալու դարեւ-
ջու փոխութեան հեզ, աշխարհի
զգուծութիւնը և փոփոխ կերպարանք
կը մտաւոր քրիստոնէութեան չեւ-
թան և

ուստի և մենք պարտական ենք վերջին
զինուորական պայմանները քաջ կրթ
ուել և բոտ այնմ կիր առնուել մեր գէն
քերը : Վրան զի, ժամանակ կար, որ
աշխարհի զօրութեան գէնքերն էին
բռնութիւն և հուր և սուր, քանի, կա
խաղան, այլաբ հանդերձ : Իսկ այսօր
են պատրաք, հրապուրանք, հեշտա
սիրութիւն և նիւթապաշտութիւն :
Դամանակ կար, որ քրիստոնէական
միաբանութիւնները կամ եկեղեցիներ
ըն ըստ ազգաց ազգաց՝ հալածանքով
և սպառնալիքով կը ջանային ստիպ
ցնել, իսկ այսօր քաղաքականութեան
հրապուրանքով և բարերարութեան
պատրուակաւ : Առաջինը՝ արտաքին
պատերազմ էր կամ հալածանք, որ միայն
քրիստոնէից տըները, հայրենիքը և
երբեմն մարմինները մոխիր կը դարձ
նէր : Իսկ վերջինը՝ սրտեր, չափային և
կրօնական գգայմունքներ և քնդ նմին
ամբողջ ազգութիւններ կը փոխացընէ :
Առաջին պատերազմին մէջ թշնամին գէժ
յանդիման էր և իւր արհաւիրակը կը
պարանքով փոխանակ սարսափեցընէ
ըն՝ առաւել կը բոլորէր, պահէր և
ի նահատակութիւն կը վառէր այր,
կին, Ֆէր, մանուկ, երիտասարդ և
կուսան : Իսկ վերջոյն մէջ թշնամին
գաղաատգուէ և որ կը պատրէ, կը մեղ
կոցընէ և բաժանելով ազգ յազգէ և
եղբայր եղբոր, կրտսերայրեն և կ'իջ
խէ : Եւ նմ չը խոտոտիանիր, որ ծա
ծուի թշնամութիւնն առաւել վնաս
րակար է և առաւել գիւրութեամբ
ազգայնութիւններ, որ եկեղեցիներ
կը փոխացընէ քան յայտնի թշնամու
թիւնը : Վէ չը խոտոտանիր, որ նոյն իսկ
մեղ ազգը և եկեղեցին ծագուել թը
նամիներէն առաւել վնասգուած և
քան թէ յայտնի ոտխներէն : Եւ թէ
տարակոյս ունիք, (որուն քաղցը կը հա
մարիմ չը հաւաքապ) թողունք ընդ
հանուր ազգաց տարեգրութիւնները,

[illegible]

Նա հատուկ դ թեան արիւն յով ներկուած
 Լէւոնարանէն արտաքսյ՝ այլ եկեղեցի
 և նոր ճւեհ տարան սկսաւ, զմատուէլ
 Սէ. կործ ասեմ, երբ չը պատկառե-
 ցաւ շայ-ձոտմ, շայ-ձոտվեալն և
 և գերբմե ժամանակներս, շայ-Սողոմ
 իմ և շայ-Սիւս մականունները իւր
 վրայ առնուլ, ԼՅՈ մեղկութիւնը և
 օտարամոլութիւնն էր ահա. որ նաւա
 զեցցց մեր ԼՂԿի պէլ քայքայեց միտ-
 ւարութեան կապը և անյիշատակ մե-
 ռելութեան մասկեց հայութեան ա-
 նան անգամ, ինչպէս ՚Ի Ի հատասն
 և յայ տեղիս :

ձը, Չեզ կը թողում խելամուռը այս հարցմանց, պատասխանները 1) Ե՛մ, Հանդիսականը, վասն զի, ազգա-
յին պատկառանքը կ'արգելու ամեն
թերութիւն յերեւան հանել 1) յայն
այս կ'ասեմ, որ գերեզմանները հրէ-
թիւնը իտարեւնի ուսիններէն կը կա-
խէր իր կրտսերականները և չէր ազգեր
Եւրոպայ օրհնութիւնը օտար երկիր
ներու մէջ նաւագել 1), իսկ այսօր մեր
եղբայրներէն շատերը, մեզմէ բաժնը
աւանդաւորել լաւ կը համարին օտար
եկեղեցեաց, քան թէ՝ Հայաստանեայց
մայրենի եկեղեցւոյ ծոցին մէջ սնանկը
և աղօթել 1) ինչէ՛ն է այս խոստումն,
ինչէ՛ն է, որ այսօր չուզին և ելքաբա-
կանութիւնը երկրիս մէկ ծայրը միայն
հետ կը կրպակեն և ազգ՝ ազգի կը մտնե-
ցնեն 1) իսկ հայրենասիրութիւնը, այն
բնական և բարոյական մագնիսը, ան
զոր կը գտնուի հայութեան տարերքը
իրարու հետ միանորել, արտերը աւ-
հոգիները յոգաւորել և ազգայնութիւնը
զօրացնել 1) ինչէ՛ն է այս եթէ ոչ մեր
ազգիսութենէն, առանաւորութենէն,
օտարամարտութենէն 1) թմրածութենէն
և անպատրաստ զինուորութենէն՝ ծառ-
ծառ թշնամիէն :

Իմացէք, 1) Ե՛մ, Հանդիսականը, որ
եթէ, ազգային շարժման փոքրիկ նշու-
մի սիրտս չըստիմեք և չը յաւագրէք,
պիտի առիպուէի այս խորհրդարար ազ-
գաւ մէջ, այս մեծագուծար բաղձու-
թեան առջեւ, սիրտս ձեռքերս հետ
ի վեր կարկառել և լրկելէն հալա-
ծանք խնդրել հայութեան համար, ինչ
պէս խելամուռ հայրապետը մահաւան
անկողնի մէջէն մաղթեց իւր աշակերտաց
համար, որոնք երեք անգամ օրհնու-
թիւն հայցեցին և երեք անգամ ևս կրկ-
նեց հայրապետը — հալածանք, հալածանք
և դարձեալ հալածանք 1) Ստի ստիպուէի
հարածանք խնդրել հայութեան հա-

մար 1) որպէս զի Հայք նեղուէին, լաւ
թափէին 1) լրեւելքէն 1) լրեւժուա-
քէն 1) Հարաւէն և Հիւսիսէն աղա-
քակ բաւաւային, մեկզմէկ որսնէին, իւ-
րարու հետ միմեային 1) միմեայց աղա-
կարութեան օժանդակէին և խմած
յին, որ իրենց զօրութիւնը իրենց սի-
րոյ և միութեան մէջ է, ճանաչէին որ
իրենց կորուստը և փրկութիւնը իրենց
ձեռքն է, և միանգամայն խառնուանե-
ին որ իրենց ներկայն և անագայն ի-
րենց հոգեւոր զինուորութեան և աղ-
գիտութեան դէմ աւնեցած պատե-
րազմին մէջ է 1) :

Եւս էր ահա բառախօսութեան
նպատակը, 1) Ե՛մ, Հանդիսականը, որ
յայտնեմ, թէ ինչպէս մեր խափնիք,
նոյնպէս և մենք ունինք արարողութեան
թիւն զինուորութեան 1) առանց որոյ
կարուստ կայ մեր առջեւ 1) Եր նախ
նիքը արիւն թափեցին մեր աղջայնու-
թիւնը և եկեղեցւոյ սրբութիւնը
որահայտեցրու համար 1) մենք պարտա-
կան ենք գէթ բառաւոր թափել 1) Եր
նախնեաց զաւակները խոնար բանե-
րու մէջ, հոտան և մահաւորն ուղ-
ծծեցին իրենց խիղճը և միտքը չըստ
կացներու համար 1) մեր գաւախները
պարտական են դնել դպրոցներու մէջ
նստիլ և ճշմարիտ գիտութեան, աղ-
գասիրութեան և մարդասիրութեան
կաթը ծծել 1) Եր նախնիք իրենց զին-
պարանոցները երկարեցին բռնաւո-
րութեան սրոյն առջեւ իրենց աղա-
սութեան և հայրենի օրինաց պահպա-
նութեան համար 1) մենք պարտաւոր
ենք գնել մեր պարանոցը խոնարհե-
լուսաւորութեան հեղ լոյսն առիլ, վասն
զի, այժմեան դարու մէջ անգղաց պաշտ-
պանողական գէնքն է գաւախարակութիւն
և լուսաւորութիւն 1) Եւս զի, ներկայ
դարս կը ձգտի վազմի դարուց զի-
նարանները փոխել 1) դպրոց, յարհե-
տանոց և սուրն ու անպարզ 1) փոխել

Ս'եր աղբը երկար ժամանակէն 'ի վեր վարժած է մեծ յոյսեր տնուցանել իւր Հովառապետաց և հովուաց վրայ : Եւս ակնկալութիւնը գոչցեալ սովորաւ կան դարձած է՝ ոչ միայն հասարակ ժողովրդեան համար , այլ նա և գրա-
գիտաց : Եւստարակցս ենք , որ Լորրէ տիր Վ : Գէորգ Կաթողիկոսի ընտրու-
թենէն և ածաւնէն 'ի վեր մեր ընթերցա-
սեր ազգայինք ակնկալութեամբ լեցուն գրութեանք շատ կողոպտած են և տակաւին կը կարգան : Ուստի և մենք աւելորդ չենք համարիր հրատարակել այս անգամ յաւաստ լեցուն փոքրիկ առ-
ջապատութիւն մը , զոր Կարինէն ազ-
ղած է խմբագրութեանս Ստեփան Տէր
Սարգսեան Տարնոյի պատանին հրա-
տարակելու թախանձանք :

ՅՕԺ.ՈՒՄՆ

ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒՆԷՆ

ՀԱՅՈՑ

Սուրբ Եղեմիտի մասին 'իրանիս .
Հայեր ամբ իրար համայնք աւախ .
Իւրեքմանի ժողով հայոց սրբոց
Օծաւ Լաւրապետ Հայր հանուրը Հայոց :
Փռնլ փռնլ ծաղկներ կամ լուշան վարդեր
Թափէք Թափիք , ջնձայեք Հայեր .
Յոյ առեր մանկալք և աչք ձերունեաց
Մէջտ 'ի ծիրանի 'ի Հայր մեր Հարնոց :
Հայոց շէ իւրոյն կաթնի սուրբ Մերան .
Մրտեց առ օմեջ զհաւատ ընտելին .
Հայոց Հայրապետ Ստեփան . Գրիգորի
Հոստաւ . առքը Հայրին նախ հովանի :
Հատ բեկեալ սրտեր և տխուր հոգիք
Հուշ ինչքին իրենց կենաց զթարգրիկ .
Հուշ և յարութիւն Տէր մեր Հայրապետ .
Մենք օրենքի զքեզ միշտ 'ի դարս անկեալ :
Հոգ ծովոց յերկնի , ճանաչ զո թագին
Տեառն Հայրապետի . փեսայ սուրբ ձարին .
Ի յիշմածին նոր Վաթուղիկոս
Հայր հեզ Հայրենեայ և թշուառաց յոյս :
Արատ Մարտին սարին դաւաթին
Ընունք քո Վհիգ ոսկեառ . գրողի ,
Հայոց երանայք լոյն կարգան 'ի Հայս
Իւրեքանց բարեբայ յիշելով յապայս :

Ի Պոլս 1867 Մայիս 22

* * *

Հեռեւեալ նամակը՝ զոր ընդու-
նած ենք Վահրէէն հրատարակելու
խնդրանօք , գրած է Վ . Պօսեյի Մեծ .
Ըգգասէր մի , Ըգգասէր մի որ ընդհա-
նուր երեսփոխանական ժողովոյ ան-
դամակցութեան պատիւն ունի , և ազ-
գասիրական գործոց մէջ առաջին դա-
հը : Թէ և Վեն . Սրբազան Հօր ան-
փառասիրութիւնը չէր ներեր Հան-
գիստ միջոցաւ հրատարակել սոյն ու-
շաղրութեան արժանի գրութիւնը ,
այլ 'ի պատիւ թախանձանաց Սեփա-
պատիւ նամակագրին , որ Ըբրահիմ
Ըգայ Յոհնէկեան բարեփոխ անձն է՝
կրտսիպսիք Սոսիս միջոցաւ հրատա-
րակել :

Վահրէ 1868 յունվար 24

«Մեծնապատիւ Սրբազան Հայր :
«Սինդեա հոս պանդխտարանից կամ
լաւ ևս ճգնարանից մէջ առանձնացած
ազգասիրական եւանդեամբ հոգ և մաշ-
րլալով կ'ազդակէիր ըստ Գաւթի .
«Հարցէք զողջաւնէ զԼորապաղէմի , և
զճնաթեմէն 'ոյք սիրէիք զնա ո . Վի-
կըսէր և միտ կը գնէր . . . չէր դուրս
բազան հայր . գու միայն պատերուն
կոյրէնէն անգրագարած յիշեալ աղւ-
ղակից ումնաքաղաք արձագանգը կը
լսէիր և կ'ընդունէիր անբութեամբ . ին-
չու . վասն զի Լորապաղէմի ճնաթեմէն
փափաքողները քովէ գ հեռու կը գրու-
նուէին :

«Բարարացիք , թէ եւ մեծագոյն
մասամբ Լորապաղէմի ճնաթեմէն յան-
կաղիւք էին , այլ առ ահի . . . չէին
համարձակեր 'հոգեւոր Հօրդ մերձե-
նալու :

«Ի՞նչ անոնք ոյք վաղադոյն զրոտ-
ցած էին 'ի սիրայ Լորապաղէմի , աւե-
լի եւս հեռի կը փախէին . որով Հայ-
րարանի պանդխտարանից սիրողներէն
և թէ չսիրողներէն միահամուռ դա-
տարկուած ասուգիւ ճգնատանի կերպ
պարսկէն առած էր :

«Եւ չայր իմ, անոր համար որ առաջնորդը յեղեղէիք ամեն օր, թէ «Վո՛յ ինձ. զի ընդ երկար եղեւ պանդխտութիւն իմ, զի բնակեցայ ես ի վերանս Կեդարու» : Եւ ներէ՛ Սրբազան չայր, որ այդ բացառանքով թեանդ ան օրերը իմ անհամաձայն գտնուիլս հոս անկեղծաբար խոստովանիմ, ներէ՛ վայրիկ մի բացարձակ բեկ ինձի, թէ ան պանդխտաւայրը որ ձեռքի Կեդարու վրան կը համարուէր ան տուն ինձի Եւտեանց որդավայր թուեցաւ :

«Վո՛յ ամն զի երբ Պօլսէն գալով հոն Սրբազնութիւնդ բաղմեայ գառայ, ըստիպուեցայ՝ մէկէն աղաղակել օւրախութեամբ ըստ Եւտեան, թէ «Հաւատաւ իւր իմ, առ գրուած քո՝ Երուսաղէմ» :

«Ի՛նչ քաղցր է ինան վայրկեանները, յորում Սրբազնութեանդ հայրակոնսն ու գործը կրկայելէի. իսկ հիմա ախա՛ն. այն ամենաքաղցր տեսութեանդ զրկուելով գրեթէ ստանձնած հոգեպարար գուարթութենէս խաղաղ կուեցայ :

Եւ քաղցր վայրկեանները՝ ուր հանապազօր Սրբայ չօրդ ընկերացած ողջ գաղթական օգտակար խորհրդածութեամբդ կը զմայլէի, միթէ՛ հետոյ տալիք . . . :

«Եւ զուարթագին ժամերը՝ որովքու գեղեցիկ սկզբանցդ աշխուհամ ճաշակը մտքիս մէջ կ'որոճայի, միթէ՛ շատ համարեցիր ինձի :

«Ի՛հ, Թողուցիր գնացիր օրօխ վրայ ազգային յառաջագիմական ձեռնարկութեանց հիմնագիրը, միթէ՛ ես կըլանամ մոռնալ անոր ճարտար հիմնագիրը :

«Թող տուր ուրեմն Սրբազան չայր, հարցնել զղղունէ Երուսաղէմի, և զխնութեանէ. վասն զի կը սիրեմ՝ զնո, կը սիրեմ և զձեզ որ գիշեր ցերեկ ա-

նոր և Եղգիս բարեշնորութեան համար ձենձերեկով անորոտուել կը զոհուիք :

«Վո՛յ ինչ կ'ըսէ թող բո՛ւ, տար բոտուգութիւնը ահա ես անձամբ վերահասու եղայ, ճշմարիտ է այն Տաճկաթորձ առածը թէ մարդու մը ինչ ոգւոյ տէր ըլլալը երեք նշանաւոր միջոցաւ կը հաստատուի. այսինքն, գիշերաւորձ ընկերութեան առեւտրական յարաբերութեան, և կամ պանդխտակցութեան և ուղեկցութեան մէջ :

«Եւ այն երկուքով՝ ձեզի խաղաղ վեճակակից չըլլաւ, անհնար էր վերահասու ըլլալ. իսկ երրորդ միջոցին մասնակցութեան այնքան բարեբաղդ գտնուեցայ, մինչեւ Եղգիստական աշխարհահռչակ բոլորաց ստորտար ուղեկցեցայ Վեհիդ :

Հոն ո՛վ կ'հաւատար, որ Սիւնիքի անհեթեթ պարանոցին քով նստելէ ետեւ, պատուական չայր, այն հրաշակերտ քարակարիւսն ալ վերելակելով միշտ բուրգին սարաւանդակը պիտի հանգչէիր :

«Ճշմարիտը բո՛ւրով՝ վերելակելու սկսած առեւնդ այնպէս կը կարճէի, թէ հսկայաշնութեան կէտը չհասած՝ աւելի յառաջ երթալէ պիտի հրաժարիք, վասն որոյ մտքս այնպէս ըմբռնեցի, որ եթէ առանց վշատելու և զանգի տելու կտրիստասարին հասնելու կարող ըլլայ, ազգային արդար իրաւանց ինդրոյն դժուարութիւնն ալ ունիւր իւելու կը յաջողիք անկասկած :

«Եւ յանկարծագէտ խորհուրդը մտքիս մէջ խնամով տեղաւորելէ ետեւ դարձայ եօթնհարաշնան բուրգին, ուրուն հսկայաշար աստիճաններուն և մանուածոյ հետոյ վրայ անտեսանելի եղած էիք. և ստիպու տակաւ բարձրացնելով անխորհրդեմն մինչեւ քաղաքունը հասուցի, Ետեւս իմ, քիչ կը տեսնեմ. . . հոն Սրբազան չայրու-

թիւնդ արագահոս հանգչեր էիր պերճ
ճութեամբ : հոն փառաւոր գլուխդ
բուրգին ահոճիդ բարձրութենէն շու-
ղացնելով խորհրդաց լուծումը կը շնոր-
հէիր վեհմեութեամբ : ալ յաղթական
գարծիդ կրտստէի ես ալ բերկրաւոր
համբերութեամբ . . . :

« Զատար և աւելցողցիր ծանուցա-
նելով՝ որ պատկառելի անունդ դա-
գաթնաբուրգին վրայ քանդակել ու-
լած եո : յորմէ իրաւունք ունեցայ
հետեւցնել : Թէ օր մը Մագպայն ընդ-
հանուր իրաւանց և օգտին համար տա-
րած յաղթութեամբ փառաւոր յիշու-
տակը ոչ միայն համագրեաց իւրա-
քանչիւր որտեղուն վրայ պիտի դրոշ-
մուի, այլեւ Պատմութեան անջնջելի
էջերը ոսկեռաւիւք պիտի արձանագ-
րուի : որպէս զի ետեւէ եկող մեր գաւ-
կնները և թուները նիւթական ցաւոյ-
ւածոց հետ այս անմահ յիշատակն ալ
անկորուստ սիրով ժաւանգեն . . . :

« Կհա այս օրինակ ազգասիրական ջա-
նից և ոգնութեանցդ փորձը ակններե
առնանելով ստիպուեցայ փարկէ սիրովը-
թող իմանայ աշխարհ, թէ ես անանկ
մէկուն սիրահարեցայ, որ ինձի կեանք
տուող սիրելի Ղլչիս վերակենդանու-
թեան նիւթական և բարոյական տա-
րերքները աճեցնելու և արգիւնաւս-
րելու համար զօրհանապաղ փոյթե-
ռանդն կը ձգնի :

Ըջատու թիւն, վիշտ, բամբասանք
և ամեն կերպ տառապանաց հարուած-
ները յանուն Ղլչին քանի որ գէմն
եղէն, իրեն փառք և պարծանք կը հա-
մարի :

« Եսն որոյ սիրելցի և յաւիտեան
պիտի սիրեմ գնէք Զայր պատուական
թէեւ քաղցրափայլ տեսութենէդ գլը-
կուեցայ, այլ հայրական սիրոյդ փա-
ռաւոր յիշատակաւ կ'ապրիմ հոս հը-
րաշապէս . . . :

Ինչ պրանելի հեղանիւթ է սէրը՝
Զայր իմ, որ այսպէս մարդուն սրտին
և ոգւոյն մէջ սրբամարտաւ ծաւալե-
լէ ետեւ՝ յաւիտեան կ'ապրի : փան զի
ճշմարիտ սէրը գերեզման չունի :

« Զոն աստուծոյ երկրպագելի Տա-
ճարին մէջ Զայր իմ՝ խնկարկած ժամա-
նակդ յիշէ : որ ես ալ հոս սիրոյս բուր-
վառաւք քու սրտիդ հոյակապ տա-
ճարը մտած ջերմեռանդութեամբ կը
խնկարկեմ : որպէս զի սիրոյ յաւիտե-
նական ԱՂԲԻԻԲԸ աւելի ևս փառա-
ւորուի :

Զոն Մոտուածային լուսավառ սրբ-
բաղարը մտած փառաբանութեամբ
նախասօնակ կատարած առեւդ յիշող-
բեր՝ որ ես ալ հոս սրտիս սիրոյ ջահե-
րը լուցած սրբոյ հօրդ նախերգանգ
կը դայալցեմ, որպէս զի սիրոյ անսպառ
ԱՅՅՄԸ տեսնելով բարեհաճի մեր սրտի
նորարծարձ ջահերը վառ ՚ի վառ պահել :

« Եստեհետեւ ազգային մանկտին
ինձի ընկերելով Սրբազան հօրդ հա-
մար Սողմոսերգութիւնը վերառաքե-
լակելով : « Օրհնեցէ զքեզ տէր՝ Ի Սի-
օնէ : և տեղեւս դու զգարութիւն
Ղլրուսաղէմ զամենայն աւաւրս կե-
նաց քոյ :

« Եմաշնոցն և յետոս դարձցին ա-
մենեքեան՝ ոչ քառեն զՍիօն : »

« Զաճեցէ ընդունել այս իմ սիրա-
լիւ երգերս, որ ներկայիւ ծրարեալ
սրբոյ Զօրդ կը ձնեմ : հաճեցէք սիրոյ
նախնայ երախայրիս Զայր պատուա-
կան, ընդգրկել, և փոխարէն Ձեր կեն-
սապարտ օրհնութիւնները զեղու-
առատաբար :

Եմնապատիւ և սրբազան Զօրդ
կամ միամ ամենախոնարհ ծառայ : »

ԻՇԽԼԱՆՈՒԹԵԼՆ ԶԼԱՍԸՉ ԶՈՎԻՒՄԸ

Հովիւ մը կար խնայ բարեօրհա՛
 Պաշտօնին մէջ չունէր հանգիստ .
 Հաւատարիմ կ'աշխատէր միշտ ,
 Եւ վիճակէն դո՛հ էր իւր սիրտ :
 Ղլժածն Լյառաւած յերկնից տեառ ,
 Իւր գթութեան դուռը բացաւ .
 Շուտով հովիւն եղաւ հարուստ ,
 Չէր մնածէր ալ իւր սուրբուստ :
 Վանդի հասաւ առագութեան ,
 Հասարակաց եղաւ իշխան .
 Կանգնեց պալատ մը հոյաշէն ,
 Շքեղ էին կահերն ամեն :
 Բարեկամներն յաճախակի ,
 Յայց կ'երթային շնորհաւորի .
 Իսկ երբ դռնէն դուռ կ'ըլլէին ,
 Օրմանք պատէր զամենեւին :
 Հետաքրքիր եղան հարցին ,
 Հարտացեալ այն իշխանին .
 « Ի՞նչ մեկնութիւն արդեօք ունի
 « Օյգ տրեխը դրան ետեւի :
 — Լոտնք , ըսաւ իշխանն արդար ,
 Ետեւին կենացս եւ ազգարար .
 Արքան մանեմ դռնէն Էլիմ՝
 Հովուական խեղճ կէանքոյ յիշեմ :
 Չր խորհաւամ վերայ այլոց ,
 Չր կարծեմ զիս ժառանգ գահուց ,
 Չր ճարակութիւմ յախտէն գոռուց ,
 Ար չլսեմ վերջն աւանդ տփօն :
 Ինչպէս շատերն երբ վիճակին
 Բարւոք տեսնան շուտ կը փոխուին .
 Յոխորտանօք կը փրքանան ,
 Կրեւով ոգի վատ ետութեան ,
 Ինչուչա գձուձ մ'էի յառաջ .
 Տէրքն ըրաւ զիս իշխան քաջ .
 Երբ շնորհիւ հաապ փառաց
 Կը վայելեմ այժմ առատ հաց :
 Վուցէ կրկին մերկացրնէ
 Օխա իւր շնորհած բարիքներէ :
 Վուցէ մատնէ միանգամայն
 Վան զառաջինն թշուառութեան :

Աւտոի ինչո՞ւ հասարակաց
Խաղառ մերժեմ՝ բրած հայցուած.
Ինչո՞ւ խեղճին չի՞ծն արտասուաց
Շուտ չը սրբեմ իբր հայր գլծած — :

Աւտոի ի՞նչ դու աղիկար մարդ
Ղանջիկ բարիքն որ ունիս արդ
Տրեխն հովուին առ օրինակ
Յիշէ՞ նախկին վիճակդ անարգ ք

Յ. Ս. Կէսրիկեան

Յաջորդ խառն խառնացած նամակ ահա
Ինչ հրապարակենք :

ՆԱՍԻԿ ՊԵՐԻՋՆԻՆ

ԵՒ

ՅՕԻՌԻԱՃ

Ըրդարեւ շատ քաղցր էր ինձ պան
գիտութեանս մէջ մեր հայրենակից
ներին հետ քոնէ զըռցելով արդիւ
նալից նիւթերի վրայ միխթարութիւն
գտնել : Եւ ահա այս մասին Վերսի
մէսն Լպիսկոպոսը, երբ բարեհաճիլ էր
չնորճ բերիլ այս տեղ, մի ամենայն
մար միջոց տուաւ, պատու իրելով թէ՛
երբեմնապէս պատուական « Սիսն »
ամսագրի թերթերում ցանկալի կը լի
նին բուլանդակելու զանազան, մեր
վիճակին յարմար նիւթեր, որոնք առ
հասարակ Լարոպական լեզուներէ
պարտաւորեցայ քաղել կամ թարգմա
նել, ինչպէս Վերմանիլիէնից այս հե
տեւեալ նիւթը գործաւորներին հարցի
վրայ, որ մեծ չափ է առիլ և առնում
օր ըստ օրէ : Արեմն խնդրումեմ ներս
կայացնել, եթէ բարեհաճիք ⁽¹⁾ Սիսն պար
ամսագրի թերթերով նամակիս հետ

(1) Առ այժմ ներկայ յօգուածը անփոփոխ հրա
պարակելով Սիսնի խմբագրութիւնը կը յուսայ, որ
Պ. Մկրտչեանցը այստեհտեւ առաւել ընտրի միան
գամայն մեր ազգի կարտաութեանը, համապատաս
խան յօգուածներ կը իրէի :

տու այժմ այս հետեւեալ նիւթը մեր
հայրենակիցներին :

Վիսնի խմբագրութեանը մտերիմ
բարեկամ Մկրտչ Ս. Պ. Մկրտչեանցը.
Վերին — Վ. Գուլիցի :

Սիսն Երանգիւնի և Գործաւորութեան մէջ :

Ըստ տարուայ տեղից սկսած՝ Վերս
մանացուց ընկերական յարակցութիւն
ներում մի բոլորովին նշանաւոր յեղա
փոխութիւն եղաւ, որի աղղեցութիւն
նով բազմացան գործատուները և ա
ռաջ գնային : Արանից անմիջապէս այն
հետեւեցաւ, որ մի կողմանէ դրամա
գրուիլ քիչ ձեռք մտաւ և աշխատան
քի համար գործ գորուեցաւ, միւս կող
մանէ դրամագլխայ մեծ զօրութիւնը
ճնշեց ձեռագործների վիճակը և գոր
ծաւորների մեծ մեծ խումբը կենդրո
նացրեց արհեստագործութեան մի մի
կէտերում : Ըստ հակադրութիւնը այդ
ժամ անտեղն է հասիլ, որ այսօրուայ
օրը քաղաքական հասարակութեան
մէջ, այսպէս ասել դեռ միայն երկու
դասակարգ կայ, որոնցից մինը փառ
թամութեան մէջ հրձուում է, այն ինչ
միւսը այնչափ աշխատում է, որ կա
րողանայ մարդու արժանաւորութեա
նը համեմատ ապրիլ : Ըստ երկու դա
սակարգը կաղմուէմն կաղաւածաւերե
րը և գործաւորները : Ըստ խիստ հա
կադրութիւնը դրամագլխայ և գործա

ւորութեան մէջ այնպիսի վեճ բացա-
րաւ , որ նոր ժամանակներս աւելի
մեծանալով , սկսում է տէրութեան
միութեանը սպառնալ : Այս պատճա-
ռով այս տեղ այս հարցը առաջ է գա-
լիս թէ ինչպէս յարաբերուած ահա-
թեան իշխանութիւնը , օրէնստու-
թիւնը գործաւորները արդիւնքի հետ
Սեղայ թէ՛ մենք կամենանք այստեղ
մի քանի խօսքերով այս մեծ խնդիրը
լուծիլ , քանի որ այս տարւոյ ամենա-
մեծ մտածողները իրանց պատմութիւնը
մինչեւ այժմ գուր կը թեցին որս վրայ
Աւելի մեր դիտաւորութիւնն է միայն
զանազան ընկերական ձեւերը ներկա-
յայնիլ , որոնք ժամանակիս ընթացքին
մէջ կազմուելին , և վերջը այն կէտը
նկարագրել , որի վերայ , մեր հայեաց
քով , տէրութեան կառավարութիւնը
գործաւորներու հարցի գէ՛մու գէ՛մ
կանգնելու է : Այն այս հետեւութիւնը
ձեւերն են զանազանելու :

Ի յաջորդէ :

ԺԱՄԸՆԵԿԵԳՐԵԿԸՆՔ

ՍՈՅՆ ԱՄՍՈՅ ՄԻՋ ՊԵՏԵԼԱՅ ԱՆՑԻԲԵԼ

12 Այնքան դժուար մեր արգայ թղթա-
կիցը կը ծանուցանէ ազգային բարե-
խնամ վարչութեան կողմանէ Ս. Մ. Թու-
ռոյս սեպհական կարուածոյ արդար
խնդրոյն քննութեան համար խրկուած
փաստաւորական աշխատհին բարեխնամ
Առաջնորդ , և միաբանութեանս կող-
մանէ երեսփոխան կարգուած , Գեորգ
Տ. Տ. Իգնատիոս և Սիմէոն Սրբազան
Արքեպիսկոպոստունք խաղաղութեամբ
ժամանեք են յիշեալ նաւահանգիստը
և արժանաւոր պատուով հիւրընկալուած
են ազգայնոց կողմանէ :

Այն ծանրակշիւ խնդրոյն վերայ

մինչ ցարդ միաբանութեանս յարգած
լուծութիւնը ազգային բարեխնամ Ս. ար-
չութեան արգարտոյի դատողութեանը
մասին էր , նկատելով թէ անշուշտ
վախճան մի պիտի տայ , և մանաւանդ
ազգային լրագրաց ոմանց ձշմարտու-
թիւնը քաջ ծանալելով բրած դիտու-
ղութիւննին էր , որ զմեզ հարկագրեց
լուել առ ժամ մի , տեսնելու հետեւու-
թիւնը , Ս. Խաբանութիւնս գոհ է Այն
գային վարչութեան բրած ընտրու-
թեանը , այն է Գեորգ , Իգնատիոս Սրբ-
բազան Արքեպիսկոպոսի նման բա-
րեբարոյ և քաղաքագէտ անձ մի այս-
պիսի խնդրոյ մի քննիչ ու իրաւարար
կարգելուն , Այն նորին Սրբազնութիւ-
նը ալ անշուշտ գիտէ իւր պաշտօնը
որ մահու և կենոյ խնդիր մի է : Այն
այժմ այսպիսի միայն կը խօսիմք և կ'ըս-
պասեմք ժամանակին տալիք պողոյն :

17 Կարսի նախկին առաջնորդ Գեորգ
Տ. Յովնանէս Սրբազան Արքեպիսկոպոս
կողմէ Ս. շառուի ստորինական Ս. տե-
ղեաց ուխտ մատուցանելու նպատա-
կաւ հասաւ Դիտարք Աթոռս : Այն .
Ս. Հայրը լսելով նորա գալուստը ընդ
յառաջ մի վարդապետ և մի Կաթարձի
խրկեց Դիտարք :

19 Ի հայի գեթաղդ հրեայ մի գե-
ղերը քունը գլուխը դուրս ելնելուն
անգիտութեամբ ջրէն զլի մի (սարնիճ)
մէջ խնարով անմիջապէս ջրատոյգ խեղ-
դուեցաւ : Այն անգիտութեան մի
արդիւնք , քանի՛ ներ այսպիսի յանկար-
ծամահ գոհեր են իրենց կեանքը , ան-
գիտութիւն մի , ջրհորոյն և այլն բե-
րաններն չգոյել , և ոչինչ առիթով մի
կեանք մի տալ , և եթէ միտմարուե-
լու առիթ մի ունենալ , ըստ հեթանոս-
ական մուրդ գաղափարաց , ինչ քա-
նենք ճակատագիրն այսպէս է եղեր :
Ս. Ս. Կողմութիւն , մինչև ցերեք քա-
սեւաթմոր քողդ մարդկային ազգի վե-

բայ թանձրամտո՞ծ սփռաւ երբէք և :

—Իրուսիացւոց արդարասէր կառու-
վարութիւնը որ իւր սմեն հպարտա-
կաց վրայ միապէս գութ ու խնամք
ունի, Իրուսիացւոց մեծանուն կա-
ռավարութիւնն կ'ըսեմք որ իւր հը-
պասակասէր ջանից արդեամբը վերջին
գրեալ իւր իշխանութեւ յաջորդ՝ բարձ-
րացոյց Լաբայից Կոյսերոց հաւատար-
մ իյն թէ պատահանունն ալ ժառան-
գէն, Ս. քաղաքիս բնակչոց խորին շնոր-
հակալութիւնն ընդունելու պատճառ-
աբն ու առիթն ունեցու իւր մեծա-
գործութեամբը, քաղաքիս մէջէն ան-
տանելի և միանգամայն զոտելի առաջ-
կայ մի վերցնելով: Ինչպէս գիտե՞ա-
մէն որ ուրկախն (միակնիկը) ախտին
փոխադրական ըլլալը, և դժբախտա-
բար շատ քաղաքներու մէջ կը գտնուի
ուրուկներ, բայց քոցա համար քաղա-
քէն դուրս տեղ յառկայեալ է. (ինչ-
պէս ի՞նչ Պօլսոյ մէջ Իսկուտարի կող-
մը), այս բարեբախտութենէն սուրբ
Վաղարշս զրկուած էր. և որ աւելի ցա-
ւալին էր Ս. Բ'թոռոյս ամենածառա-
ղը բնակած էին, այնէ հարաւային կող-
մը պաղը Նեպի գաւառի ըստ արաբացո
ոչ կոչուած դրուն մօտ. որ ըստ մեզ Վրկ-
չոյ դուռն կ'անուանի: Ինչորդաց և
յաճախորդաց մեծ զոտանք կուտային
իրենց աներեւ մուրացիանութեամբը,
և շատ ժամանակ մասնաւոր գանկառ-
ներ կը խուկեանարաբերութեւ համար:

Ըյա զգուեի բնակիւնէրը Բոտ, սիտիցիայցերուաց տաշադրու թիւնը գըրաւելով, իրենց կառավարութենէն խնդրած էին միջոց մի գտնել անոնց բարձմանը Խ, բաղադէս Բ, Կառավարութենէն խնդրելու, Խորդասէր կառավարութիւնը, առանց փնտաւելու նոյա (Խալիսիլ) իրաւանց, իւր կառավարութե պաշտօնաւորութեան ներքեւ ընկերութիւն մի կազմելով յատուկ տեղ մի հաստատուել որոշեց նոյա

բնակություն, և քաղաքէս դուրս ա-
րեւմտեան հարաւային կողմը մեծ շէնք
մի շինել տարով, և ամեն պիտոյքը հո-
գալով: առ այժմ՝ կենէն աւելի այն-
տեղ ժողովոյ, և օր ըստ օրէ մնացած
ներն ալ: Եւս մեծագործուածամբը
մեծանուն կառավարութիւնը և բա-
րեւեր ընկերութիւնը ոչ միայն Ս. քա-
ղաքի բնակիչները երախտապարտ ըրին
իրենց, այլ և ամեն զանազան ազգաց
այցելուները և ընտանոցք:

Ընթացիկ տարիները գրած ժամանակներիս լեզուները Լիգայի տուրք փրկեան հիւանդանոցի արդի նեղ վիճակը . զոր Լիգայի լրագիրը ցու ՚ի սիրտ գուժեցին . և որ աւելի ցուալին է՝ Սեմ. Ժամոտեան է . Էֆէնտիին աղգին աղքատասիրութեանը վրայ տաճած յոյսը դերեւ էնիցը անանխառն հրաժարիլ .

Իբրեւ կ'ըսեմք այս տողերը կը գրենք
 ինք առանց կարմիրելու չկարողացանք
 մտնել ցանձնել : Լճաւ կոծերով տար
 բեր ժողովուրդ մի հեռաւոր քաղաք
 ներսը թշուառաց օգնելու նպատակաւ
 Բարձրագոյն Կառավարութիւն
 մի կը բողբէ և կառավարող թիւնն
 ալ պահ մի խոր տեսնին գործերը մէկ
 գիւ ձգելով, հորեկեցաբար օգնելու կը
 մտածէ և մտածութեան արդիւնէն
 ալ գործով կը կատարէ : Այլ թէ մենք
 աղքատ կոծերով մի, և իցէ թէ շատեր
 նուաւ ամենամերձ աղքատկանը գուցէ
 ծնողնիս կամ եղբայրնիս պատասխարող
 չէնք մի թշուառութեանը վրայ չմ
 պիտի մտածենք : Եթէ չամսածելու
 չափ անտարբեր գտնուող անձ մի կայ
 առանց կեղծի կ'ըսեմք, այնպիսին մարդ
 կու թեան թշնամի է : Անձ և Լճաւ
 ինք օգնելու եմք որչափ կարողու
 թիւննիս կը հասնին օգնելու եմք աղ
 քատաց որոնք միմիայն իրենց յայտ
 անհատի լաւմայն վրայ դրած են, օգ
 նելու եմք, ձրպէս զի ընդունիմք այն
 երանին, զոր հուստայ կամաւ Լճաւ

առաջեալն . և յշրանի ողորմածաց զի նա
քա ողորմութիւն Կոյցեն Կ : Սենք
վատահ եմք ի Պօլսոյ աղքատասէր հա-
տարակութեան որ բաղմամբ՝ և կարօ-
տելոց միակ միիթարութեան ապաս-
տանտրանը անխնամ չլծողուր , իւր
դարերէ ի վեր բոտոյած անունը չի-
մուցնելու համար , այն է Պօլսեցիք
աղքատասէր են , որով Սեն . Փանոսեան
էֆէնիսի ալ խրոխուսուելով կը
յարատեւցնէ իւր ազգօգուտ Կարծր ,
որուն յաջորդութեանը աղօթող և փա-
փաքող եմք :

— Երկու ամսոյ ըսած ցուրտը բո-
գալի եղաւ . շատերը կը վկայեն մինչ
ցարդ այսպիսի ցուրտ չըլլալ , չգտ-
նուաւ ուխտաւոր կանայք զոհ եղան
այս նոր այցելուէն . հայր Վերահամ
(Կապիլ Բահման) անուանեալ բազա-
քէն վերագառնալուն՝ որ Սիկի
քարերուն դուռնն ուխտ ընելու
գացած էին :

— Եւսմանակէ մը ի վեր Ս . քաղաքիս
մէջ զանազան գողութիւններ կըլլայ ,
և կառավարութեան մինչ ցարդ ըրած
խուզարկութիւնքը արդիւնք մի չու-
նենալուն՝ ստիպուեցաւ քորը կառ-
կածելի Ֆելլանիները բանաստիկել և
մանր քննութեան տակ ձգել :

— Վիլիկոյ վեճակէն . այսինքն Օէյ-
թուն , Սարաչ , Միթաի և այլ բաղադ-
ներէն և գիւղերէն 160 էն աւելի բա-
րեպաշտ ուխտաւորք յաջորդութեամբ
Ս . Վթուս հասան և պակասին շա-
տերն ալ գալու են : Բայց ընթերցանող
ուխտաւորները իրենց հետ քանի մի
նամակներ բերած են տեղական իշխան
ներէն և եկեղեցականներէն , որով
նախ շնորհակալութիւն կը մատուցա-
նեն Վթուս Ս . Պատրիարքին Օէյ-
թունի իշխանաց վերագարձին և քրոյ

բոյներու վրայ ունեցած խնամքին ,
և ապա կը յայտնեն որ կրօնափոխա-
թիւնը խաղաղ վերցուած է , Օէյթու-
նի հոռվեանի վարդապետը հետա-
քած է , որարգամիս և խաբուած կրօ-
նափոխները վերադին իրենց մայրենի
եկեղեցւոյ ծոյցը դարձած են , և քանի
մի թաղերուն մէջ հապիւ թէ երկու-
երեք անձիք մնացած են , որ նորա և
անշուշտ պիտի դառնան :

Եւս շուրքը խիստ ուրախական են
և նամակներու մէջ հրատարակութե-
արժանի տեղեկութիւններ շատ կա-
յին , ամաթթերթիս ապագրութիւնը
արդէն լրացած լինելով՝ կը թողու մի-
տրիչ ժամանակի , Սիւյն այդպիսի կը
տեմք , որ քորք նամակները միաբար-
բաւ ՌՍՈՒՄԵ կ'աղաղակեն : Վթուս
կարողութիւնը այնչափ կը ներէ , որ
միայն դասական գրքեր կ'աղարկէ ,
ինչպէս առաջ ալ զրկած է : Բայց ե-
րանի թէ Վգգային կեդրոնական Սա-
շութիւնը եւս գոնէ մի քանի հատ ըն-
տիչ գաստիարակներ պիկէր : Բրդարեւ
շատ ցաւալի է և Վգգային զգացմանց
գէտ , եթէ դաստիարակութեան կող-
մէն անխնամ մնայ այն ժողովուրդը ,
որ թէպէտ ինքն անձեռնհաս է , բայց
իւր կարօտութիւնը զգարով կը գոչ-
ոյսոր : « ՍՂ Օէյթուն , հէգ հայրե-
նիք , քո թշուառութեանդ միմիայն
դարման ուսումն է , ուսմամբ միայն
կրնաւ օգտանալ քո յառաջդիմութե-
թիւնը և ուսմամբ միայն կրնաս ազա-
պանել քո առաջին գոյութիւնդ Կ :

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆՔ

Ինչ որ կուգն ընել ուրիշ մի բեղ . նոյնը բոլ անոց
Աւետարան ,
Թէ շատ խափ կըսեն շարկարաւ թէ բեղ՝ տե-
գէտ , ուրիշ մտածէ :
Ինտրուս :

ՅՈՒՑԱԿ ՈՒՍՄԱՆՆՑ ԵՒ ԸՍՏԻՃԱՆԱՑ

ՀԱՐՑԱԲԱՆԱԿԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆԱՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԻԿԱՆ ԵՂԱՎԵՐՏԱԾ Ս. ՅԱԿՈԲՅԱՆԻ ՎԵՐԺԱՐԱՆԻ

ԺԱՌԱՆԳԱՅԻՆ		Եկեղեցական Պատմություն	Ճարտարա- նություն	Թատրոն նություն	Գաղութային	Տաճարային	Ցեղերի և ժողովուրդների	
		Բաղրալու	աւարտած	աւարտած	Բաղրալու	Բաղրալու	Սեփուհի Սարգսյան	Եկեղեցական Պատմություն Բաղրալու
Կարապետ Տ. Ստեփանյան Տիգրանակերտցի		Բաղրալու	Բաղրալու	Բաղրալու	Բաղրալու	Բաղրալու		
Գեորգ Յարութիւնեան Եղեցայի		Բաղրալու	Բաղրալու	Բաղրալու	Լուսազոյն	Լուսազոյն		
Գրիգոր Բարսեղեան Կեսարացի		Լուսազոյն	Լուսազոյն	Բաղրալու	Լուսազոյն	Լուսազոյն		
Կարապետ Բարսեղեան Բարսեղեցի		Բաղրալու	Բաղրալու	Բաղրալու	Լուսազոյն	Բաղրալու		
Կարապետ Տառնան Շապուղաւանիստացի		Բաղրալու	Բաղրալու	Բաղրալու	Բաղրալու	Լուսազոյն		
Գրիգոր Սարգսեան Կեսարացի		...	Բաղրալու	...	Բաղրալու	Բաղրալու		
Պատմություն		Բաղրալու	Բաղրալու	Բաղրալու	Բաղրալու	Բաղրալու	Ընկերային	
Ստեփան		Բաղրալու	Բաղրալու	Բաղրալու	Բաղրալու	Բաղրալու		
Գաբրիէլ Կարապետեան Խարբերդցի		Բաղրալու	Բաղրալու	Բաղրալու	...	...		
Սեփէն Կարապետեան Թրակացի		Բաղրալու	Բաղրալու	Բաղրալու	Լուս	...		
Երեսէ Պաղատասարեան Լիթանցի		Լուսազոյն	Բաղրալու	Լուսազոյն	Բաղրալու	...		
Երեսէ Կարապետեան Կարնեցի		Բաղրալու	Բաղրալու	Բաղրալու	...	...		
Սարգիս Պաղատեան Լիթանցի		Բաղրալու	Բաղրալու	Լուսազոյն	...	...		
Սարգիս Կարապետեան Լիթանցի		Բաղրալու	Լուսազոյն	Լուսազոյն	Բաղրալու	...		
Կարապետ Ստեփանեան Բերդացի		Լուսազոյն	Բաղրալու	Բաղրալու	Լուսազոյն	...		
Թադէոս Գրիգորեան Լիթանցի		Բաղրալու	Բաղրալու	Բաղրալու	Լուսազոյն	...		
Կարապետ Յարութիւն Կարապետեան Կեսարացի		Բաղրալու	Լուսազոյն	Բաղրալու	Լուսազոյն	...		
Սեփէն Պաղատեան Օլմալցի		Բաղրալու	Լուսազոյն	Բաղրալու	...	...		
Երեսէ Տ. Վարդանեան Տուփիցի		Բաղրալու	Լուսազոյն	Բաղրալու	Լուս	...		
Կարապետ Տ. Կարապետեան Թրակացի		Բաղրալու	Լուսազոյն	Բաղրալու	Լուսազոյն	...		
Կարապետ Թադէոսեան Զանգազուրացի		Լուսազոյն	Լուսազոյն	...	Լուս	...		
Գեորգ Տ. Կարապետեան Խաղաղի		Բաղրալու	Լուսազոյն	...	Բաղրալու	...		
Գեորգ Սարգսեան Լիթանցի		Լուսազոյն	Լուսազոյն	...	Լուս	...		
Կարապետ Պաղատեան Լիթանցի		Լուսազոյն	Լուսազոյն	...	Լուսազոյն	...		
Կարապետ Երեսէեան Կեսարացի		Լուսազոյն	...	...	...	...		
Սեփէն Ստեփանեան Վանցի		...	Լուս	...	Լուս	...		
Սեփէն Ստեփանեան Լուսինցի		...	Լուսազոյն	...	...	...		
Երեսէ Ստեփանեան Լիթանցի		...	...	...	...	...		
Կարապետ Պաղատեան Լիթանցի		...	...	...	...	...		
Սեփէլ Գրիգորեան Լուսազոյն		...	...	...	...	...		

Սեփուհի Սարգսյան	
Ս. ԱՅԻՆՈՅ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ ՊԱՏՐԻԱՐԿ	
ԵՍԱՅԻ ԱՐԿ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ	
ԼՈՒԻՍԱՐԿ	
ԿԱՐԱՅԵՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ	
ԲԱՐՍԵՆ ՍԵՐՈՑ ԵՍԱՅԻ	
ԵՐԵՄԻԱ ՎԱՐԴԱՅԵՏ	
ԵՐԵՄԻԱ ՎԱՐԴԱՅԵՏ	
ԲԱՐՍԵՆ ՎԱՐԴԱՅԵՏ	
Տ. Զ. Բ. ՍԱՒԱԼԱՆԵԱՆՑ	
Զ. Մ. ԲԱՍԻԼԻ	

Զատեան Բովանանէս Պէշ :
 Զատեան Ե. Ներսէս Էֆէնտի :
 Զատեան Պ. Մայքալայէն :
 Զատեան Պ. Նուէն օրիորդ :
 Զատեան Պ. Սիմօն Պէշ :
 Տէր Բովանանէսան Ղազարոս աղա :
 Տէր Վրժանէսան մանտեօր Գրիգոր աղա :
 Տըրնաքեան Եարուժիւն աղա Կեսարացի :
 Տօնիկեան Գաղատացի Եսայի աղա :
 Իէիդիան Սկրիշ Պէշ. (2 օրի.) :
 Բէսիմի պաշի մանտեօր Սկրիշ աղա :
 Գանուսեան Գեորգ աղա :
 Գաթաղեան Գեորգ Սկրիշ. (2 օրի.) :
 Փէշարմուղի մանտեօր Սկրիշ աղա :
 Փէշարմուղեան մանտեօր Սահակ աղա :
 Փանսուրեան մանտեօր Անտօն աղա ոսկերիշ :
 Քարակէօղեան Սկրիշ աղա արմաքէշ :
 Քաջարիսեան Առաքէլ աղա :
 Քեմանճեան Որդիք Էֆէնտի (2 օրի.) :
 Քէրէստէճեան Էմուր աղա :
 Քէշէիկեան Բովանանէս աղա :
 Քէշապճեան Մարտիրոս աղա Սաղմիշի :
 Քընաճեան Եարուժիւն աղա :
 Օհանեան Եակոբ և Բարսեղ աղայք :
 Օհան աղա :
 Փենէս Ջեան Բովանանէս աղա :
 Փէրուհ Բարսեղ Պէշ :
 Փրէնիկեան Եակոբ Էֆէնտի :

ՀԱՅ ՓԱՅ

Գաթիկեան Ստեփան աղա Անից :

ՀԻՆ ՆԱԽԻՋԵԿԵԱՆ

Արժ. Մեարդը վարդապետ Սմբատեանց :

ՂԱՐԱՐԱՂ

Արժ. Արիստակէս վարդապետ Սէթրակեան :

ՄԱՆՂԱՐԱ

Սերովէէեան Բովանանէս աղա :

Պիտակեան մանտեօր Բովանանէս աղա :

ՄԱՐԱՀ

Սուրբ Սարգիս Եկեղեցւոյ վարժապետ : Նուէր Մեծ.

Եակոբեան Աղայք Եր Աղջեանց Գրիգոր.

Ճանաղեան մանտեօր Սարգիս աղա :

ՄԱՐԶՈՒՆ

Գեր. Գեորգ Արքեպիսկոպոս :

ՅՈՊՊԷ

Արժ. Աթանաս վարդապետ տետուշ :

Մարթէոսեան Էդիկեօր աղա :

Ս. Մուրատեան Սիմօն աղա :

ՆԻԿՈՍԻԹԻԱ

Թանգարան վրժանէս Եկեղեցւոյ Նիկոսիթիոյ :

Տէր Կարապետեան Սկրիշ աղա :

Տէր Միլասեան Եղիա աղա :

ՈՒՆԵՒԱ (ՁԵՅԹՈՒՆ)

Սուրբ Բովանանէս Եկեղեցւոյ վարժապետ : Նուէր

Մեծ. Եակոբեան աղայք Եր Աղջեանց Գրիգոր :

Սուրբ Եակոբ Եկեղեցւոյ վարժապետ : Նուէր Մեծ.

մանտեօր Նաղարէթ աղայք Ս. Գաթիմանէան :

Սուրբ Լուսաօրիշ Եկեղեցւոյ վարժապետ : Նուէր

Մեծ. մանտեօր Նաղարէթ աղայք Ս. Գաթիմանէան :

Սուրբ Աստուածածին Եկեղեցւոյ վարժապետ :

Սուրբ Սարգիս Եկեղեցւոյ վարժապետ :

ՊԱՂՏԱՏ

Իսկէնտէրեան մանտեօր Խաչիկ աղա :

Իսկէնտէրեան մանտեօր Իսկէնտէր աղա :

ՊԵՐՈՒԹ

Արժ. Գեորգ վարդապետ տետուշ :

ՍԵՐԱՍՏԱ

Գեր. Կարապետ Արքեպիսկոպոս :

Արժ. Պետրոս վարդապետ :

Ահարոն (մանտեօր) աղա :

Աշխատեան Բարէլ աղա :

Տ. Թեոդորոսեանց մանտեօր Մարտիրոս աղա :

ՍԵՒԵՐԵԿ

Արժ. Եփրեմ վարդապետ Եղեմիացի :

Եսայի. Եսեան Սարգիս աղա :

Իձմէրեան Պետրոս աղա Մատենցի :

Ենի Գօշեան Մարգար աղա Անից :

Սանտրգ. Էմին Կիրակոս աղա :

ՎԱՆ

Առաքելեանց մանտեօր Մարտիրոսեան Մարգար աղա

Խաչատուրեանց մանտեօր Մկրտիչ աղա :

Նաթանեան մանտեօր Համբարձում աղա :

Պօշեանց Գեորգ աղա :

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ

Գեր. Եակոբ Սրբազան Արքեպիսկոպոս :

Տէր Մարտիրոս Քէշէնեանց :

Անճեան Խանա մանտեօր Զօհաննէս աղա :

Գ. Եսայի. մանտեօր Եղիա աղա :

Եւկէն Կարապետ աղա :

Ջէրմէ սաղաթեան Գրիգոր աղա :

Ճանաղեան Առաքէլ աղա :

Միլասեան Զօհաննէս աղա :

Սիւթէփէլի Սկրիշ աղա :

Նաճատեան Աւետիս աղա :

Շիրիկի Ղազարեան Պետրոս աղա :

Շաղըճեան Գեորգ աղա :

Պաղու Օհան աղա Էրեմի միաբն Ս. Եակոբեայ :

Ս. Էրուսաղէմի միւթէփէլի Եակոբ աղա :

Տէր Եակոբեան Վարդան աղա :

Տէր Կարապետեան Սարգիս աղա :

Փափաղեանց Եակոբ աղա :

ՏՐԱՊԷՉՈՆ

Գեր. Մեարդ Արքեպիսկոպոս (2 օրի.) :

Արժ. Գրիգորի վարդապետ :

Բարեհամբաւ Լ. Գաթիմէ :

Մեարդեան Գորդոն Կիւմիս Զանեթի :

Գաթիմէ Կիրակոսի :

Գաթապեան Եակոբ աղա :

Գրիգորեան Նիկողոս աղա :

Խըսարեան Վարդան աղա :

Կիւմիսեան Կարապետ աղա :

Կիւմիսեան Պաղու աղա :

Մախոսեան Արիստակէս աղա :

Մեղաւորեան Սարգիս աղա :

Միլասեան Զօհաննէս աղա :

Եակոբեան մանտեօր Ստեփան աղա :

Ս. Մեղաւորեան Խաչիկ աղա :

ՓԱՐԻՉ

Թիւրապեան Պետրոս աղա :

Եակոբեան Մարգար աղա :

ՔԻԼԻՍ

Եակոբ աղա Անից. (2 օրի.) :

Պաղուսեան Կարապետ աղա. (2 օրի.) :

Պատման Գեորգ աղա :

ՔԻՇՆԵԻ

Արժ. Գրիգոր վարդապետ տէր Ստեփանոսեան :

ՅԼՆԿ

Փ Ե Տ Ր Վ Ա Ր

Ղշմարտութիւն և ստութիւն. (Շարուն. և Վերջ) . . .	25
Հանգէս պարգեւաբաշխութեան յառանգաւորաց ուսումնարանի	31
Ըտենախօսութիւն Պ. Գ. Սուրառեանի	33
Ուղերձ յ(Օ)ծումն վ: Հայրապետի	41
Նամակ 'ի Գահիրէ	41
Բարոյական առակ	44
Պէտքերի նամակ. (Շարունակելի)	45
ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆՔ. — Գեր. Տ. Տ. Իգնատիոս և Սիմէօն Ս. Եպիսկոպոսաց Եղէքսանդրիա հասնելնին: — Կարսի առաջնորդ Գեր. Տ. Յովհաննէս Ս. Եպիսկոպոս: — Դժբաղդ մահ: — Բրուսիացւոյ բարերարութիւնը: — Ներկայ ամսոյս ցուրոր: — Օանազան գողութիւնք: — Կիլիկիոյ վիճակէն լուրեր	46—48

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՔ

- Ա. Սիօնը ամեն ամիս կը հրատարակուի 24 էրեսէ բազկացեալ ութածալ թղթով.
- Բ. Տարեկան գինն է երկու արծաթ Մէքիսիէ հանդերձ ծանապարհի ծախքովը, կանխիկ վճարելի:
- Գ. Զատ տետրակ առնել ուղղից, պէտք է ամեն մէկ տետրին չորս դա. հեկան վճարէ: